

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Aneta Váchová

**Dědické tituly – právní úprava v České
republice a ve Francii**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: prof. JUDr. Jan Dvořák, CSc.

Katedra: Katedra občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 15. 07. 2020

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 122 497 znaků včetně mezer.

diplomantka

V Praze dne 15. 07. 2020

Na tomto místě bych ráda poděkovala prof. JUDr. Janu Dvořákovi, CSc. za odborné vedení této práce, vlídný přístup, cenné rady a připomínky v průběhu jejího zpracování. Dále děkuji svým rodičům, sestře Natálii a příteli Filipovi, kteří mě během práce i celého studia podporovali.

Obsah

Úvod	1
1 Stručný úvod do dědického práva	3
1.1. Úprava dědického práva v ČR.....	3
1.2 Úprava dědického práva ve Francii	4
1.3 Předpoklady dědění	5
1.3.1 Smrt zůstavitele – právní úprava v ČR.....	5
1.3.2 Smrt zůstavitele – právní úprava ve Francii	6
1.3.3 Existence pozůstalosti – právní úprava v ČR.....	6
1.3.4 Existence pozůstalosti – právní úprava ve Francii	7
1.3.5 Způsobilý dědic – právní úprava v ČR.....	8
1.3.6 Způsobilý dědic – právní úprava ve Francii	9
1.3.7 Dědický titul – právní úprava v ČR.....	10
1.3.8 Dědický titul – právní úprava ve Francii	11
2 Dědické nástupnictví smluvní	12
2.1 Dědická smlouva v ČR.....	13
2.1.1 Náležitosti pořízení dědické smlouvy.....	13
2.1.2 Dispozice s majetkem za života zůstavitele	15
2.1.3 Neplatnost dědické smlouvy.....	16
2.1.4 Zrušení dědické smlouvy.....	16
2.1.4 Dědická smlouva mezi manželi	17
2.2 Dědická smlouva ve Francii (<i>Le pacte sur succession future</i>)	17
2.2.1 Prvky dědické smlouvy	18
2.2.2 Dovolené dědické smlouvy (<i>Les pactes sur succession future autorisés</i>).....	19
2.2.2.1 Smluvní povolání dědice (<i>L'institution contractuelle d'héritier</i>)	19
2.2.2.2 Zřeknutí se žaloby na snížení učiněné předem (<i>La renonciation anticipée à l'action en réduction, zkratka le RAAR</i>)	20
3 Dědické nástupnictví testamentární.....	22
3.1 Závěť v ČR.....	22
3.1.1 Pořizovací (ne)způsobilost	22

3.1.2	Obsah závěti	23
3.1.3	Forma závěti	25
3.1.3.1	Holografní závěť	25
3.1.3.2	Alografní závěť	25
3.1.3.3	Závěť pořízená veřejnou listinou	26
3.1.3.4	Úlevy při pořizování závěti	26
3.1.4	Zrušení závěti	27
3.1.5	Nepominutelný dědic	28
3.2	Závěť ve Francii	29
3.2.1	Požizovací (ne)způsobilost	29
3.2.2	Obsah závěti	30
3.2.3	Forma závěti	31
3.2.3.1	Holografní závěť (<i>le testament olographe</i>)	31
3.2.3.2	Autentická závěť (<i>le testament authentique</i>)	32
3.2.3.3	Mystická závěť (<i>le testament mystique</i>)	32
3.2.3.4	Mezinárodní závěť (<i>le testament en la forme internationale</i>)	33
3.2.3.5	Privilegované závěti (<i>les testaments privilégiés</i>)	33
3.2.4	Zrušení závěti (<i>la révocation du testament</i>)	34
3.2.5	Nepominutelný dědic (<i>le héritier réservataire</i>)	34
4	Dědické nástupnictví intestátní	36
4.1	Zákonné dědické posloupnosti v ČR	36
4.1.1	První třída dědiců	37
4.1.2	Druhá třída dědiců	38
4.1.3	Třetí třída dědiců	38
4.1.4	Čtvrtá třída dědiců	39
4.1.5	Pátá třída dědiců	39
4.1.6	Šestá třída dědiců	40
4.1.7	Několikeré příbuzenství	40
4.1.8	Postavení státu	41
4.2	Zákonné dědické posloupnosti ve Francii (<i>La dévolution légale dite „ab intestat“</i>)	41
4.2.1	Zákonná dědická posloupnost bez manžela	42
4.2.1.1	První dědická třída	42
4.2.1.2	Druhá dědická třída	43

4.2.1.3 Třetí dědická třída.....	44
4.2.1.4 Čtvrtá dědická třída	44
4.2.1.5 Postavení státu	45
4.2.2 Zákonná dědická posloupnost s manželem	45
4.2.2.1 Pozůstalý manžel v souběhu s potomky zemřelého manžela	45
4.2.2.2 Pozůstalý manžel v souběhu s rodiči zemřelého manžela.....	46
4.2.2.3 Pozůstalý manžel bez souběhu s příbuznými zemřelého manžela	46
5 Zhodnocení platné právní úpravy dědických titulů a úvahy <i>de lege ferenda</i>	48
Závěr.....	52
Seznam použitých zdrojů.....	54
1 Seznam použité literatury	54
Monografie	54
Články v odborných časopisech a sbornících.....	55
2 Seznam použitých internetových zdrojů.....	56
3 Seznam použitých právních předpisů a judikatury.....	57
Abstrakt: Dědické tituly – právní úprava v České republice a ve Francii.....	59
Abstract: Hereditary Titles – Legal Regulation in the Czech Republic and in France ..	60

Úvod

V životě člověka není moc věcí, na které by se mohl s jistotou spolehnout, smrt však dříve či později dostihne každého z nás. Právě to, co se poté stane s majetkem zemřelého, je předmětem úpravy dědického práva. Některé jeho základní vlastnosti, např. možnost do určité míry svobodně rozhodnout, komu má můj majetek po smrti připadnout, a současně ochrana blízkých příbuzných, aby nebyli o svůj spravedlivý podíl připraveni, jsou společné většině národních úprav; na druhé straně je zajímavé porovnávat, proč a v jakých detailech se tyto úpravy liší.

Můj dlouholetý zájem o Francii se projevil ve výběru tématu práce, jejímž cílem je představení části dědického práva, a to současné české a francouzské právní úpravy jednotlivých dědických titulů. Pro přehlednost je vždy prezentována nejprve česká právní úprava a v návaznosti na ni právní úprava francouzská. Práce je rozdělena celkem do pěti kapitol, přičemž řazení kapitol 2 až 4 odpovídá právní síle těchto titulů: dědické smlouvě, závěti a zákonu.

Pro pochopení úpravy dědických titulů je první kapitola věnována stručnému úvodu do dědického práva, na který navazuje rozbor jednotlivých předpokladů dědění jakožto podmínek realizace dědického práva. V rámci uvedení do problematiky je zmíněn také vývoj současné právní úpravy s důrazem na tento vývoj ve Francii.

Druhá kapitola je věnována dědické smlouvě. Představuje její právní úpravu v České republice a blíže rozebírá její obecnou úpravu, náležitosti jejího pořízení a zrušení. Pozornost je také věnována specifické úpravě dědické smlouvy mezi manželi. V návaznosti na českou právní úpravu je představena úprava francouzská, v rámci které je rozebrán její spíše restriktivní přístup k dědickým smlouvám a zasazen do historického kontextu.

Ve třetí kapitole je představena závěť. Shodně v obou úpravách jsou probrány požadavky kladené na zůstavitele pro její pořízení a na obsahové náležitosti. Dále jsou blíže představeny jednotlivé formy, ve kterých může být závěť pořízena. Do této kapitoly je také zařazena úprava problematiky nepominutelných dědiců, a to s ohledem na zařazení její úpravy v rámci francouzského občanského zákoníku k ustanovením upravujícím závěť.

Ve čtvrté kapitole je rozebrána zákonná dědická posloupnost, která představuje možnost zajištění přechodu majetku zůstavitele na jeho právního nástupce v případě, že zůstavitel neprojevil svoji vůli nebo se jeho projev dotýká pouze části pozůstalosti. Podrobně jsou představeny jednotlivé dědické třídy, jejich dědicové i rozsah, v jakém mohou v rámci jednotlivých tříd dědit. Ve francouzské právní úpravě, pro kterou je typická dvojkolejnost zákonné posloupnosti, je blíže vysvětlena a rozebrána zákonná posloupnost s manželem a bez manžela.

Závěrečná pátá kapitola se na základě předchozích rozborů věnuje zhodnocení a porovnání jednotlivých dědických titulů v současné české a francouzské právní úpravě. Na základě provedeného zhodnocení jsou následně formulovány i některé úvahy *de lege ferenda*.

1 Stručný úvod do dědického práva

Dědické právo v České republice i dědické právo – *le droit des successions* – ve Francii jsou z pohledu systému práva řazeny pod právo soukromé. V obou právních řádech se jedná o pododvětví práva občanského¹. V České republice je dědické právo hmotně upraveno v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník², procesněprávní úpravu lze nalézt v zákoně č. 292/2013 Sb., zákon o zvláštních řízeních soudních³, ve Francii poté hmotněprávní část v *Code civil*⁴ a procesněprávní v *Code de procédure civile*⁵. Tato práce se bude zaměřovat na hmotněprávní část dědického práva, proto nyní blíže k úpravě v OZ a v CC a také k podmínkám, které musí být splněny, aby bylo dědické právo realizováno.

1.1. Úprava dědického práva v ČR

Úpravu dědického práva lze nalézt v OZ. Základním pilířem dědění je však čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, který zakotvuje dědické právo ve smyslu subjektivního dědického práva jako jedno ze základních lidských práv.⁶ Z tohoto zakotvení také vyplývá úzké propojení práva dědického s právem vlastnickým.⁷ V OZ je dědické právo zařazeno do části třetí věnující se absolutním majetkovým právům. Současná podoba dědického práva je výsledkem celé řady významných změn, které s sebou přinesla rekodifikace soukromého práva. Vedle značného rozšíření právní úpravy došlo také k obnovení mnoha dřívějších či zavedení zcela nových institutů.⁸

¹ DROIT-CIVIL.COM (informations sur le droit civil), *Définition et branches du droit civil* [Online]. [b.r.] [cit. 2020-03-10]. Dostupné z: <https://www.droit-civil.com/definition-branches-droit-civil/>.

² Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, dále jen OZ.

³ Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, dále jen ZŘS, Část druhá – Zvláštní část, Hlava III Řízení o pozůstalosti.

⁴ Plným názvem *Le Code civil des Français* neboli Občanský zákoník Francouzů, dále jako CC.

⁵ V překladu Občanský soudní řád; dědické právo je upraveno v části třetí, hlavě třetí, dílu druhém s názvem Dědění a bezúplatné převody vlastnického práva (*Les successions et les libéralités*) – o názvosloví členění zákonů a překladu výrazů *successions* a *libéralités* je pojednáno později.

⁶ Listina základních práv a svobod, ústavní zákon č. 2/1993 Sb., podle usnesení předsednictva ČNR, článek 11 odst. 1: „Každý má právo vlastnit majetek. Vlastnické právo všech vlastníků má stejný zákonný obsah a ochranu. Dědění se zaručuje.“

⁷ DVOŘÁK, Jan, Michaela ZUKLÍNOVÁ, Jiří ŠVESTKA, David ELISCHER, Ondřej FRINTA, Josef SALAČ, Petr ŠUSTEK a Alexandr THÖNDEL. *Občanské právo hmotné*. Díl čtvrtý, Dědické právo. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 20. ISBN 978-80-7478-939-7.

⁸ Např. změny: rozšíření úpravy závěti, rozšíření důvodů dědické nezpůsobilosti a důvodů vydědění aj.; staronové instituty: dědická smlouva, odkaz; nové instituty: vzdání se dědického práva atd.; blíže viz např. SCHELLEOVÁ, Ilona a Karel SCHELLE. *Dědické právo podle nového občanského zákoníku*. Praha: Linde Praha, 2013. ISBN 978-80-7201-931-1.

K české právní úpravě dědického práva je třeba ještě dodat, že důležitým aspektem pro porozumění dědickému právu jsou vedle ustanovení OZ také zásady, na kterých je založeno a které se promítají i do konkrétní právní úpravy.⁹

1.2 Úprava dědického práva ve Francii

Zdrojem úpravy dědického práva ve Francii je francouzský občanský zákoník – *Code civil* (dříve také nazývaný *Code Napoléon*, vyhlášený 21. března 1804), který přes mnohé novely dodnes zůstává základem francouzského občanského práva. Z hlediska systematiky CC sestává z pěti *Livre*, česky „Částí“; dědické právo je upraveno v části třetí s názvem *O různých způsobech nabytí vlastnictví*.¹⁰ Zde zaujímá hlavu první a druhou. Hlava první pojednává o dědění (*Des successions*), hlava druhá o bezúplatných převodech vlastnického práva (*Des libéralités*), kde je upraveno darování mezi živými (*la donation entre vifs*) a závěť (*le testament*). Je třeba dodat, že výraz „succession“ má v právním jazyce dva různé významy – první a původní význam je, že se jedná o *přechod majetku osoby v důsledku její smrti*¹¹, druhý a odvozený význam je *zanechaný majetek*¹². Výraz *libéralité* je definován v článku 893 CC jako *právní jednání, kterým osoba bezúplatně nakládá s celým nebo částí svého majetku nebo svých práv ve prospěch jiné osoby*.¹³

Oproti české právní úpravě, kde je dědění zaručeno v LZPS, ve Francii takové zakotvení dědění v ústavním pořádku není. Základem úpravy dědického práva je CC, a to v mnoha ohledem v podobě, kterou zákoník nabyt již při svém vyhlášení před dvěma sty lety. Některé novelizace se však dotkly i práva dědického: Z těch nejvýznamnějších je třeba uvést novelizace z roku 2001¹⁴ a 2006¹⁵, které budou ještě zmíněny později. První zmíněná vstoupila v platnost k několika různým datům,

⁹ Zdá se, že tyto zásady jsou jistým specifickým české právní úpravy, neboť jejich existence není v jiných evropských právních úpravách obvyklá. Jedná se o zásadu zachování hodnot, zásadu přechodu majetku na jednotlivce, zásadu rovnosti, zásadu univerzální sukcese, zásada svobodného nabytí dědictví a zásadu ingerence veřejné moci.

¹⁰ „Des différentes manières dont on acquiert la propriété“

¹¹ „La transmission des biens d’une personne du fait de sa mort“, viz GRIMALDI, Michel. *Droit civil successions*. 6e éd. Paris: Litec, 2001. Juris classeur, s.19. ISBN 2-7111-3352-4.

¹² „Le patrimoine transmis“ viz Tamtéž, s. 20.

¹³ „La libéralité est l’acte par lequel une personne dispose à titre gratuit de tout ou partie de ses biens ou de ses droits au profit d’une autre personne.“

¹⁴ LOI n° 2001-1135 du 3 décembre 2001 relative aux droits du conjoint survivant et des enfants adultérins et modernisant diverses dispositions de droit successoral.

¹⁵ Loi n° 2006-728 du 23 juin 2006 portant réforme des successions et des libéralités.

převážná většina ustanovení však k 1. červenci 2002¹⁶, a přinesla změny v oblasti práv pozůstalého manžela (*le conjoint survivant*) a také nemanželských dětí (*les enfants adultérins*). Druhá zmíněná vstoupila v platnost k 1. lednu 2007 a přinesla změny hned v několika oblastech dědění a bezúplatných převodů vlastnického práva.

1.3 Předpoklady dědění

K tomu, aby bylo dědické právo realizováno, tedy aby došlo k přechodu dědictví ze zůstavitele na dědice, je potřeba splnění určitých podmínek, tj. tzv. předpokladů dědění. Jedná se o *smrt zůstavitele, existenci pozůstalosti, způsobilého dědice a dědický titul*.

1.3.1 Smrt zůstavitele – právní úprava v ČR

Jak je v OZ vyjádřeno v dědickém nápadu, dědické právo vzniká smrtí zůstavitele¹⁷, jedná se tedy o první a základní předpoklad dědění. S ohledem na určení doby vzniku dědického práva je nutné prokázat, kdy k smrti zůstavitele došlo. Zákon rozlišuje, zda existuje důkaz smrti nebo pouze domněnka smrti. V případě existence důkazu smrti se dále rozlišuje situace, kdy lze tělo ohledat a situace, kdy tak učinit nelze. Postup v takových případech stanovuje zákon v § 26 odst. 1 a odst. 2 OZ. Pokud neexistuje důkaz smrti, ale pouze domněnka, podle míry jistoty se rozlišuje situace, kdy lze mít důvodně za to, že člověk zemřel, nebo kdy byl člověk prohlášen za nezvěstného a existují zde vážné pochybnosti vyplývající z okolností, že je tento člověk ještě naživu, i když jeho smrt není nepochybná. Tyto situace jsou upraveny v § 71 odst. 1 a § 72 OZ. V neposlední řadě je nutné zmínit, že pokud právní následek závisí na skutečnosti, že určitý člověk přežil jiného a není jisté, který z nich zemřel jako první, má se za to, že oba zemřeli současně.¹⁸ Toto se poté velmi výrazně promítá v dědickém právu, kdy podle § 1479 OZ platí, že nedědí ten, kdo zemře před zůstavitelem nebo i současně s ním.

¹⁶ Například ustanovení, kterým se ruší dědická diskriminace, která se týkala nemanželských dětí (článek 16 tohoto zákona) vstoupila v platnost k 4. prosinci 2001, například články týkající se dědické nezpůsobilosti u řízení o pozůstalosti zahájené od tohoto data (1. června) vstoupily v platnost k 1. červnu 2002, viz LEBRANCHU, Marylise (*La garde des sceaux, ministre de la justice*). Circulaire de présentation de la loi relative aux droits du conjoint survivant et des enfants adultérins et modernisant diverses dispositions de droit successoral. *Bulletin Officiel du Ministère de la Justice n° 85 (1er janvier - 31 mars 2002)* [Online]. © Ministère de la justice – Février 2002 [cit. 2020-03-25]. Dostupné z: <http://www.justice.gouv.fr/bulletin-officiel/dacs85f.htm>.

¹⁷ § 1479 OZ.

¹⁸ § 27 OZ.

1.3.2 Smrt zůstavitele – právní úprava ve Francii

Ve Francii je předpoklad smrti zůstavitele vyjádřen v článku 720 CC¹⁹. S ohledem na prokázání smrti zákon rozlišuje několik situací. Je-li k dispozici tělo zemřelého a úmrtí se prokazuje úmrtním listem²⁰. Pokud tělo k dispozici není a není tedy možné vydat úmrtní list, zákon rozlišuje zmizení (*la disparition*) a nezcetnost (*l'absence*). V případě zmizení platí, že je daný člověk soudem prohlášen za mrtvého, pokud zmizel za okolností, kdy byl dán jeho život v ohrožení, a nenajde se jeho tělo. Soud vydává namísto úmrtního listu soudní prohlášení za o úmrtí (*la déclaration judiciaire de décès*).²¹ V případě, kdy se člověk přestal objevovat v místě svého trvalého nebo obvyklého bydliště a není o něm známo, může být soudem konstatována právní domněnka nezcetnosti (*la présomption d'absence*). Rozhodnutí o prohlášení za nezcetného (*le jugement déclaratif d'absence*) může být poté učiněno nejdříve za deset let od vydání rozhodnutí, kterým se konstatovala domněnka nezcetnosti. Pokud tato konstatována nebyla, je možné vydat dané rozhodnutí pouze pokud se člověk přestal objevovat v místě svého trvalého nebo obvyklého bydliště a není o něm známo více než dvacet let.²²

Ještě je nutné dodat, jak se CC vypořádává s případem, kdy zemřelo více osob najednou a není jasné, která zemřela dříve. Dle článku 725-1 CC platí, že pokud dvě osoby, které po sobě měly dědit, zemřou při stejné události, je třeba zjistit pořadí jejich úmrtí jakýmkoliv způsobem. Pokud toto není možné, dědictví každé z nich probíhá bez toho, aniž by byly tyto osoby navzájem za dědice povolány. Avšak pokud některý z takto spoluzemřelých zanechal potomky, ti mohou nastoupit na jeho místo a jsou povoláni k dědictví po druhé osobě, pokud je právo reprezentace připuštěno.²³

1.3.3 Existence pozůstalosti – právní úprava v ČR

Samotná smrt zůstavitele k dědění nepostačuje, dědické právo totiž představuje právo na pozůstalost nebo na poměrný podíl z ní – je tedy třeba, aby byl splněn

¹⁹ „Les successions s'ouvrent par la mort, au dernier domicile du défunt.“

²⁰ Článek 78 a 79 CC.

²¹ Článek 88 CC.

²² Článek 112, 122 CC.

²³ Článek 725-1 CC.

i předpoklad existence pozůstalosti. Tu tvoří celé jmění zůstavitele, vyjma práv a povinností vázaných výlučně na jeho osobu, ty se smrtí zůstavitele zanikají. Pokud však byly tyto jako dluh uznány nebo jako pohledávka uplatněny u orgánu veřejné moci, jsou i tyto součástí jmění zůstavitele a mohou přejít na právního nástupce.²⁴ Vedle práv a povinností vázaných na dobu trvání života zůstavitele²⁵ existují i taková, která sice smrtí zůstavitele nezanikají, ale přesto nejsou předmětem dědění a přecházejí na základě právní úpravy v jednotlivých zákonech²⁶.

Pojem jmění a jeho obsah je upraven v § 495 OZ, dle kterého se jedná o souhrn majetku, jež představuje souhrn všeho, co dané osobě patří, a dluhů této osoby. Jmění zůstavitele tedy tvoří aktiva a pasiva; co vše je aktivem a pasivem tvořícím pozůstalost je poté upraveno v § 171 odst. 1 a odst. 2 ZŘS. Pojem pozůstalost nelze směřovat s pojmem dědictví, neboť dědictví představuje pozůstalost ve vztahu k dědici, tedy jedná se o to z pozůstalosti, co skutečně dědici připadá.²⁷ V neposlední řadě je třeba zmínit institut soupisu pozůstalosti, který slouží k ochraně dědiců, ale i věřitelů zůstavitele, kdy se zjišťuje pozůstalostní jmění a určuje se čistá hodnota majetku v době smrti zůstavitele. Dědic může právo na výhradu soupisu uplatnit v zákonem stanovené lhůtě; pokud takto učiní, ručí za dluhy zůstavitele pouze do výše hodnoty nabytého dědictví, jinak hradí dluhy v plném rozsahu.²⁸

1.3.4 Existence pozůstalosti – právní úprava ve Francii

Pozůstalost tvoří aktiva (*l'actif successoral* nebo také *l'actif brut*) a pasiva (*le passif successoral*). Aktiva pozůstalosti tvoří souhrn movitého a nemovitého majetku, který náležel zůstaviteli ke dni jeho smrti. Pasiva pozůstalosti poté tvoří zejména souhrn zůstavitelových dluhů. Jedná se však pouze o dluhy, které jdou k tíži jeho osobě neboli

²⁴ § 1475 odst. 2 OZ.

²⁵ Právo na výměnek, právo na výživné v případě smrti oprávněného či povinného, autorská práva osobnostní povahy (např. právo osobovat si autorství), dále smrtí oprávněné osoby zaniká osobní služebnost nebo smrtí pojištěné osoby zaniká pojištění aj., viz FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír a kol. Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2015, s. 6-7. ISBN 978-80-7400-570-1.

²⁶ Např. mzdová a platová práva, peněžité nároky ze smlouvy o penzijním pojištění, práva a povinnosti z nájmu bytu aj., viz tamtéž, s. 7-8.

²⁷ ŠVESTKA, Jiří. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019-. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 9. ISBN 978-80-7598-412-8.

²⁸ KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Dědické právo podle nového občanského zákoníku: praktická příručka*. Praha: Leges, 2015. Praktik, s. 38-39. ISBN 978-80-7502-097-0 ve spojení s § 1704 a § 1706 OZ.

zůstavitel z nich měl plnit a tyto existovaly ke dni jeho smrti. Vedle těchto jsou součástí pasiv také dluhy, které vznikly až po smrti zůstavitele, tedy zůstavitel jimi nebyl nikdy vázán, jde např. o náklady na pořízení soupisu, náklady vynaložené při plnění odkazů apod.²⁹ S ohledem na ručení dědiců za dluhy zůstavitele je třeba rozlišovat, zda dědic přijal dědictví bezvýhradně (*l'acceptation pure et simple de la succession*), poté ručí za dluhy zůstavitele neomezeně, nebo zda přijal pouze do výše čistých aktiv (*l'acceptation de la succession à concurrence de l'actif net*), poté je tedy jeho ručení omezené pouze do výše hodnoty nabytého majetku.³⁰

1.3.5 Způsobilý dědic – právní úprava v ČR

Třetím předpokladem dědění je existence způsobilého dědice. Dědicem je podle ustanovení § 1475 odst. 3 OZ ten, komu náleží dědické právo, tedy komu svědčí alespoň jeden z dědických titulů, podle něhož má dědit. Dědicem může být jak osoba fyzická, tak osoba právnická, a to i taková, která má teprve vzniknout, avšak musí se tak stát do jednoho roku od smrti zůstavitele. Zůstavitel může za dědice povolat také skupinu osob, popřípadě chudé či obdobně určenou skupinu osob. V neposlední řadě může být dědicem i stát, který se dle § 21 OZ v oblasti soukromého práva považuje za právnickou osobu.³¹ Dědicem však může být i *nasciturus*, tedy počaté dítě, které se má teprve narodit, a to pokud to vyhovuje jeho zájmům a narodí se živé.³²

I v případě, že se jedná o objektivně způsobilého dědice, tzn. neexistuje zde překážka absolutní nezpůsobilosti – dědic má právní osobnost a přežil zůstavitele –, může se stát, že je tento z dědictví vyloučen, a to z důvodu nehodnosti k nabytí dědictví. Takováto osoba by se neměla podílet na výhodách plynoucích z právního nástupnictví po zůstaviteli, neboť by takto docházelo k odvrácení se od zásad

²⁹ MALAURIE, Philippe. *Les successions, les libéralités*. 4e éd. Paris: Defrénois, 2010. Droit civil, s. 461-463. ISBN 978-2-85623-175-3. ve spojení s NOTAIRES DE FRANCE (le site officiel des notaires de France), *Le règlement d'une succession* [Online]. Publié 21. 10. 2019 [cit. 2020-07-13]. Dostupné z: <https://www.notaires.fr/fr/donation-succession/succession/le-r%C3%A8glement-des-successions>.

³⁰ Článek 785 CC.

³¹ ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUZIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. Praha: Leges, 2019. Praktik (Leges), s. 12-13. ISBN 978-807502-345-2.

³² § 25 OZ.

spravedlnosti a obecné morálky.³³ Důvody dědické nezpůsobilosti vyjmenovává zákon v § 1481 až 1483 OZ čtyři, první dva znamenají vyloučení z dědění ze závěti, dědické smlouvy nebo na základě zákona. Avšak ani při jednom z těchto dvou důvodů není vyloučen dědic, kterému jeho čin zůstavitel výslovně, ústně či v písemné formě, prominul.³⁴ Zbylé dva důvody poté představují vyloučení pouze ze zákonné dědické posloupnosti, pro které je typická nemožnost jejich prominutí, avšak vyloučení takového dědice z dědění na základě zákona nezamezuje možnosti jeho povolání závětí nebo dědickou smlouvou, tedy tento se může nakonec i přes svou dědickou nezpůsobilost stát dědicem.³⁵ Vyloučení z dědického práva nedopadá na potomky vyloučeného, ti při zákonné dědické posloupnosti nastupují na jeho místo, avšak s výjimkou případu stanoveného v § 1482 odst. 1 OZ³⁶.

1.3.6 Způsobilý dědic – právní úprava ve Francii

Podle francouzské právní úpravy je způsobilým dědicem ten, kdo splňuje podmínku existence a podmínku absence nehodnosti. Dědicem může být jak osoba fyzická (*la personne physique*), tak osoba právnická (*la personne morale*) v případě darování mezi živými či závětí, popřípadě i stát³⁷. S ohledem na požadavek existence je třeba říct, že ta se vztahuje i na dítě počaté, pokud se toto narodí živé a životaschopné, naopak pokud se dítě narodí mrtvé nebo sice živé, ale ne životaschopné, není oprávněno k dědění. Dále může dědit ten, o němž existuje domněnka nezvěstnosti.³⁸

Druhou podmínku je absence nehodnosti, tedy fyzická osoba nesmí být stížena dědickou nezpůsobilostí. Ta je rozdělena do dvou skupin, lze hovořit o automatickém vyloučení z dědění neboli o vyloučení, které nastává ze zákona a je upraveno v článku 726 CC, a poté o vyloučení fakultativním, které může být vysloveno na základě žádosti některého z dědiců. Zákon upravuje v článku 727 CC hned pět důvodů, pro které může být někdo soudem prvního stupně (*le tribunal de grande instance*, zkratka *TGI*) za

³³ MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. *Důvodová zpráva k OZ (konsolidovaná verze)*. K § 1490 [Online]. 3. února 2012, s. 361 [cit. 2020-03-15]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>.

³⁴ FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo* (§ 1475-1720). Komentář. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2015, s. 39-40. ISBN 978-80-7400-570-1.

³⁵ Tamtéž, s. 42-45.

³⁶ § 1483 OZ.

³⁷ Článek 911 a 724 alinéa 3 CC.

³⁸ Článek 725 CC ve spojení s MALAURIE, Philippe. *Les successions, les libéralités*. 4e éd. Paris: Defrénois, 2010. Droit civil, s. 45. ISBN 978-2-85623-175-3.

nehodného označen. Žádost o prohlášení dědice za nehodného může v zákonné lhůtě podat buďto některý z dědiců, a pokud žádný není, tak státní zástupce.³⁹ Z dědění však není vyloučen dědic, kterého k dědění povolá – po spáchání některého činu majícího za následek vyloučení a při znalosti těchto okolností – výslovným projevem vůle ve formě závěti zůstavitel, přičemž stanoví, že dotyčný má dědit. Děti nehodného dědice nejsou z dědění vyloučeni, avšak tento nehodný dědic (rodič) si nemůže následně nárokovat užívací právo k pozůstalostnímu majetku, které by jinak měl ze zákona k majetku svých dětí.⁴⁰

1.3.7 Dědický titul – právní úprava v ČR

Konečně je třeba, aby dané osobě svědčil dědický titul, který představuje právní důvod dědění. Dědických titulů uznává OZ hned několik, dle § 1476 jimi jsou dědická smlouva, závěť a zákon. Důležitým aspektem plurality dědických titulů je možnost jejich působení vedle sebe, která je zákonem výslovně povolena⁴¹, a ve které je možné spatřovat snahu zákonodárce umožnit zůstaviteli do co největší míry volně nakládat se svým majetkem pro případ smrti. Pokud při souběhu dojde k vzájemnému odporování si jednotlivých dědických titulů, je třeba řešit jejich právní sílu. Nejsilnějším dědickým titulem je dědická smlouva, slabším je závěť a nejslabším je zákon. Současné není možné, aby dědic dědictví z jednoho dědického titulu odmítl a z jiného jej přijal – odmítnutím se dědic zbavuje svého dědického práva ze všech titulů, a to navždy.⁴² Konečně je třeba odlišit pojmy dědický titul a pořízení pro případ smrti. Zatímco dědickými tituly jsou dědická smlouva, závěť a zákon, tak pořízením pro případ smrti je vedle závěti a dědické smlouvy také dovětek. Pořízením pro případ smrti představuje jednání, kterým zůstavitel sám pro případ své smrti pořizuje o svém majetku.⁴³

³⁹ Článek 727-1 CC.

⁴⁰ Článek 728 a 729-1 CC.

⁴¹ § 1476 věta druhá OZ.

⁴² ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUZIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. Praha: Leges, 2019. Praktik (Leges), s. 36. ISBN 978-807502-345-2.

⁴³ BEZOUŠKA, Petr, Karel ELIÁŠ, Bohumil HAVEL, Petr LIŠKA a Daniela ŠUSTROVÁ. *Občanské právo pro každého: pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. 2. dopl. a aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 303. ISBN 978-80-7478-493-4.

1.3.8 Dědický titul – právní úprava ve Francii

Ve francouzské právní úpravě je třeba nahlédnout do článku 721 CC, dle kterého lze dědit na základě zákona (*la succession légale*), jestliže zůstavitel nepořídil o svém majetku některým z bezúplatných převodů vlastnického práva, tedy darováním mezi živými⁴⁴ nebo závětí, kdy však tyto mohou být pouze v rozsahu nezasahujícím do povinného dílu (*la réserve héréditaire*).⁴⁵ Z daného ustanovení tedy vyplývají nejenom dědické tituly, ale také jejich právní síla. S ohledem na českou právní úpravu je třeba dodat, že dědické smlouvy jsou dle článku 722 CC až na výjimky zakázány. Blíže bude o dané problematice pojednáno v následující kapitole.

⁴⁴ S ohledem na rozsáhlost problematiky darování nebude pro účely této práce daný institut blíže rozebírán.

⁴⁵ Článek 721 alinéa 1 CC: „Les successions sont dévolues selon la loi lorsque le défunt n'a pas disposé de ses biens par des libéralités“ a alinéa 2 tamtéž: „Elles peuvent être dévolues par les libéralités du défunt dans la mesure compatible avec la réserve héréditaire“.

2 Dědické nástupnictví smluvní

Dědická smlouva v české právní úpravě představuje nejsilnější dědický titul, ve výčtu dědických titulů je proto na prvním místě. Odůvodnění nejsilnějšího postavení dědické smlouvy lze spatřovat v její povaze, kdy se v ní snoubí prvek závěti – lze jí stejně jako závěti povolat dědice –, tak i prvek smluvní – nelze ji jednostranně měnit či zrušit. Významnost jejího postavení mezi dědickými tituly lze dovodit i z ustanovení § 1673 odst. 1 OZ, které upravuje řešení sporů ohledně dědického práva.⁴⁶ Ve výčtu pořízeních pro případ smrti je však dědická smlouva až za závětí. Je tak s ohledem na četnost výskytu v praxi. Pokud by měla být tato četnost kritériem i pro řazení jednotlivých dědických titulů, tak by na prvním místě musel být jako nejčastěji využívaný titul zákon, poté závěť a až na posledním místě dědická smlouva. S ohledem na dědickou smlouvu je nutné ještě dodat, že se jedná o znovuzavedený institut, který byl naším občanským právem upravován až do roku 1950, avšak takovouto smlouvu bylo možné uzavřít pouze mezi manželi, případně mezi snoubenci, kdy platnosti nabývala až uzavřením manželství.⁴⁷ Současná právní úprava se nicméně dle důvodové zprávy opírá především o příslušná ustanovení švýcarského občanského zákoníku⁴⁸.

Přístup francouzské právní úpravy k dědickým smlouvám (*les pactes sur succession future*) se oproti české výrazně liší. Francouzské dědické právo je postaveno na zákazu dědických smluv. Tento zákaz představuje jednu z rovin dědického veřejného pořádku (*l'ordre public successoral*), kterým je limitována zůstavitelova pořizovací volnost. Zůstavitel tedy nemůže o svém majetku pořídit zcela bez omezení, naopak je omezen jednak právem na povinný díl a poté právě zákazem dědických smluv. Tento zákaz je zakotven v článku 722 CC, který říká, že *smlouvy jejichž účelem je založit nebo se zříci práv k celému nebo pouze k části pozůstalosti, která ještě nevzniklo, mají právní účinky*

⁴⁶ DVOŘÁK, Jan, Michaela ZUKLÍNOVÁ, Jiří ŠVESTKA, David ELISCHER, Ondřej FRINTA, Josef SALAČ, Petr ŠUSTEK a Alexandr THÖNDEL. *Občanské právo hmotné*. Díl čtvrtý, Dědické právo. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 96. ISBN 978-80-7478-939-7 ve spojení s § 1673 odst. 1 OZ.

⁴⁷ BEZOUŠKA, Petr, Karel ELIÁŠ, Bohumil HAVEL, Petr LIŠKA a Daniela ŠUSTROVÁ. *Občanské právo pro každého: pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. 2. dopl. a aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 303 a 307. ISBN 978-80-7478-493-4.

⁴⁸ MINISTERSTVO SPRÁVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. *Důvodová zpráva k OZ (konsolidovaná verze)*. K § 1582 až 1585 [Online]. 3. února 2012, s. 393 [cit. 2020-06-27]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

*pouze v případech dovolených zákonem*⁴⁹ Smluvní ujednání ohledně pozůstalosti, která jsou učiněna předem neboli ještě za života zůstavitele, jsou tedy až na zákonné výjimky zakázány. Nicméně počet těchto výjimek se postupně rozšiřuje.

2.1 Dědická smlouva v ČR

Dědickou smlouvou dle § 1582 odst. 1 OZ *povolává zůstavitel druhou smluvní stranu nebo třetí osobu za dědice nebo odkazovníka a druhá strana to přijímá*. Jedná se tedy o institut umožňující zůstaviteli ještě za svého života se dohodnout o dědictví se svými dědici, respektive odkazovníky. S pořízením dědické smlouvy jsou však spjata určitá omezení, a to co se týká formy, pořizovací způsobilosti i rozsahu pozůstalosti, o které lze takto pořídit.⁵⁰

2.1.1 Náležitosti pořízení dědické smlouvy

Pro dědickou smlouvu je vyžadována forma veřejné listiny – notářského zápisu⁵¹. Tento požadavek lze odůvodnit významností a závažností právních důsledků dědické smlouvy. Požadavky kladené na pořizovací způsobilost zůstavitele jsou oproti těm, které je třeba dodržet při pořizování závěti a o kterých bude blíže pojednáno v následující kapitole, zpřísněny. Zůstavitel musí být zletilý a plně svéprávný. V případě, že byl ve svéprávnosti omezen, může pořídit dědickou smlouvu jen se souhlasem opatrovníka. Avšak toto platí pouze v případě, že omezení neobsahuje zákaz činit pořízení pro případ smrti; pokud tomu tak je, nemůže takto omezený ve svéprávnosti dědickou smlouvu uzavřít vůbec. Požadavek kladený na pořizovací způsobilost smluvního dědice je oproti zůstaviteli mírnější, neboť ten může uzavřít dědickou smlouvu i v případě, že plně svéprávnosti nabyl před nabytím zletilosti.⁵²

⁴⁹ „Les conventions qui ont pour objet de créer des droits ou de renoncer à des droits sur tout ou partie d'une succession non encore ouverte ou d'un bien en dépendant ne produisent effet que dans les cas où elles sont autorisées par la loi.“

⁵⁰ NOVOTNÝ, Petr a Monika NOVOTNÁ. *Nový občanský zákoník: dědické právo*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada Publishing, 2017. Právo pro každého, s. 89. ISBN 978-80-271-0432-1.

⁵¹ § 3026 odst. 2 OZ

⁵² ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUZIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. Praha: Leges, 2019. Praktik (Leges), s. 91-93. ISBN 978-807502-345-2.

Dále při uzavírání smlouvy či při její změně není možné jednat v zastoupení, je tedy vyžadováno osobní jednání smluvních stran.⁵³ V názoru, zda z tohoto požadavku vyplývá nemožnost, aby byla druhou smluvní stranou právnická osoba, se odborná literatura rozchází.⁵⁴ Jak vyplývá z již zmíněné definice dědické smlouvy, ta může být uzavřena i ve prospěch třetího, který není smluvní stranou, ale subjektem dědické smlouvy; tedy nejedná se o osobu, jež vlastním právním jednáním dědickou smlouvu uzavírá, nejsou na ní tedy kladeny požadavky stanovené pro smluvní strany a může jí být například i nasciturus.⁵⁵

Dědickou smlouvou nelze pořídit o celé pozůstalosti, ale pouze o jejích třech čtvrtinách. Zbylá čtvrtina neboli tzv. *falcidiánská kvarta* musí zůstat volná, aby o ní měl zůstavitel možnost pořídit podle své zvlášť projevené vůle. V případě, že by zůstavitel chtěl, aby i tato čtvrtina připadla smluvnímu dědici, může tak učinit závětí. Odlišná je úprava u toho, kdo byl ve svéprávnosti omezen kvůli své chorobné závislosti (např. na alkoholu), ten může pořídit pouze o majetku, o němž je způsobilý pořídit závětí, tedy o polovině pozůstalosti. Dědickou smlouvu tedy může tento pořídit o třech osminách pozůstalosti a jedna osmina musí zůstat volná. Omezení pořízení pouze o polovině pozůstalosti, respektive třech osminách, ovšem neplatí, pokud zůstavitel nemá žádného zákonného dědice, a měl by tedy dědit stát.⁵⁶

Vznik, změnu nebo také zánik dědické smlouvy může zůstavitel podmínit splněním podmínky, a to ať už podmínky odkládací, tak rozvazovací. Ačkoliv takto není v zákoně uvedeno výslovně, je možné obsáhnout do dědické smlouvy i doložení času, příkaz, povolání náhradníka nebo svěřenského nástupce. Zákon ani výslovně nezakazuje, aby byl dědickou smlouvou povolán vykonavatel nebo správce pozůstalosti. Nadto lze

⁵³ ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUZIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. Praha: Leges, 2019. Praktik (Leges), s. 91-93. ISBN 978-807502-345-2.

⁵⁴ pro srovnání DVOŘÁK, Jan, Michaela ZUKLÍNOVÁ, Jiří ŠVESTKA, David ELISCHER, Ondřej FRINTA, Josef SALAČ, Petr ŠUSTEK a Alexandr THONDEL. *Občanské právo hmotné*. Díl čtvrtý, Dědické právo. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 97. ISBN 978-80-7478-939-7 a ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUZIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. Praha: Leges, 2019. Praktik (Leges), s. 93. ISBN 978-807502-345-2.

⁵⁵ PLAŠIL, Filip. K subjektům dědické smlouvy a zejména jejich pluralitě. *Ad Notam* [online]. 2019, roč. 25, č. 4, s. 8. [cit. 2020-06-29]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/data/news/ad-notam/PDF/AD_NOTAM_4_2019_web.pdf

⁵⁶ NOVOTNÝ, Petr a Monika NOVOTNÁ. *Nový občanský zákoník: dědické právo*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada Publishing, 2017. Právo pro každého, s. 90-91. ISBN 978-80-271-0432-1.

dědickou smlouvou, stejně jako ostatními pořízenými pro případ smrti, zřídit odkaz, o němž bude blíže pojednáno v kapitole věnující se závěti. V neposlední řadě je třeba dodat, že si lze v dědické smlouvě ujednat vyloučení možnosti dědice dědictví odmítnout.⁵⁷

V rámci dědické smlouvy je také možné zřeknout se dědického práva, což může přispět k zajištění úpravy vztahů mezi zůstavitelem a budoucími dědici, kdy například lze takto zajistit, aby smluvní dědic nebyl omezen povinnostmi vyplácet povinné díly nepominutelným dědicům. Smlouva o zřeknutí se tedy nemusí být pořízena pouze samostatně neboli odděleně od dědické smlouvy, ale může tak být učiněno společně s dědickou smlouvou, tedy v rámci jednoho smluvního dokumentu. V případě, že se smluvní dědic, v jehož prospěch se ostatní dědicové svého práva zřekli, dědicem nestane, pozbývá dané zřeknutí se účinky. Poté tedy dochází k projednání pozůstalosti tak, jako by dědická smlouva nebyla uzavřena.⁵⁸

2.1.2 Dispozice s majetkem za života zůstavitele

Pořízení dědické smlouvy nepředstavuje pro zůstavitele překážku, aby o svém majetku za svého života nakládal podle svého uvážení. Dědická smlouva se vztahuje k majetku zanechanému zůstavitelem k okamžiku jeho smrti, je tedy nepodstatné, jaký byl jeho rozsah v době uzavření smlouvy. Pro smluvního dědice znamená taková volnost nakládání jistou nevýhodu, neboť může dojít k situaci, kdy zůstavitel všechen svůj majetek během svého života utratí, smluvní dědic má tedy sice i nadále dědické právo, ale bez obsahu. Smluvní dědic navíc, neujednají-li si strany jinak, nemůže své právo převést na jiného. V článku 1588 odst. 2 OZ je nicméně smluvnímu dědici přiznáno právo, pokud zůstavitel pořídil pro případ smrti nebo uzavřel darovací smlouvu tak, že je to s dědickou smlouvou neslučitelné, dovolat se neúčinnosti těchto právních jednání.⁵⁹

⁵⁷ ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUZIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. Praha: Leges, 2019. Praktik (Leges), s. 97-98. ISBN 978-807502-345-2.

⁵⁸ ŠVESTKA, Jiří. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019-. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 247. ISBN 978-80-7598-412-8.

⁵⁹ ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUZIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. Praha: Leges, 2019. Praktik (Leges), s. 102. ISBN 978-807502-345-2. ve spojení s ŠVESTKA, Jiří. *Občanský zákoník: komentář*.

Strany si také mohou dohodnout, že k převodu majetku na smluvního dědice dojde již za života zůstavitele. Tento majetek poté může být sepsán ve formě veřejné listiny, přičemž pokud se tak stalo, vztahuje se dědická smlouva pouze na takto sepsaný majetek, a ne na majetek zbylý, nebyl-li převeden všechen, ani na majetek, který zůstavitel získal až po převodu, nebylo-li však ujednáno jinak.⁶⁰

2.1.3 Neplatnost dědické smlouvy

V případě, že je dědická smlouva pro nesplnění některého z požadavků stanovených zákonem neplatná, nemusí to vždy znamenat, že se bude dědit podle zákonné dědické posloupnosti. S ohledem na zavedený princip, že je třeba na právní jednání hledět spíše jako na platné než neplatné, nesplňuje-li sice uzavřená smlouva náležitosti dědické smlouvy, avšak splňuje náležitosti jiného právního jednání, uplatní se zde tzv. konverze. Takto neplatná dědická smlouva tedy poté může být platná jako závěť.⁶¹

2.1.4 Zrušení dědické smlouvy

Dědickou smlouvu lze zrušit například dohodou smluvních stran, stejně jako k její změně je však vyžadováno jejich osobní jednání, strany tedy nemohou být zastoupeny. Pokud si takto strany dohodly, může být dědická smlouva zrušena například i výpovědí či odstoupením. Ke zrušení dědické smlouvy může nicméně dojít, vedle již zmíněných důvodů, i z jiných důvodů dopadajících na jakoukoliv smlouvu. Nadto může být dědická smlouva zrušena také pořízením závěti, avšak aby bylo takovéto zrušení účinné, je vyžadován souhlas smluvního dědice, jež musí být navíc učiněn ve formě veřejné listiny – notářského zápisu.⁶²

2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019-. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 248-249. ISBN 978-80-7598-412-8.

⁶⁰ ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUZIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. Praha: Leges, 2019. Praktik (Leges), s. 104. ISBN 978-807502-345-2.

⁶¹ ŠVESTKA, Jiří. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019-. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 253. ISBN 978-80-7598-412-8.

⁶² ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUZIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. Praha: Leges, 2019. Praktik (Leges), s. 110. ISBN 978-807502-345-2.

2.1.4 Dědická smlouva mezi manželi

Dědická smlouva může být uzavřena i mezi manželi. Ti mohou dědickou smlouvou uzavřít buďto s tím, že jedna strana povolává druhou za dědice či odkazovníka a druhá strana to přijímá, nebo s tím, že se strany takto povolávají navzájem. Takovouto smlouvu mohou uzavřít i snoubenci pro případ vzniku manželství, ta však nabývá účinnosti až jeho vznikem.⁶³

Zvláštností dědické smlouvy mezi manželi je, že neurčí-li dědická smlouva něco jiného, nedochází v případě zániku manželství rozvodem ke zrušení práv a povinností z dědické smlouvy. Pokud si manželé zrušení nesmluvili, může se každý po rozvodu tohoto zrušení domáhat u soudu. Soud nicméně dle § 1593 odst. 1 OZ tomuto návrhu na zrušení nevyhoví, pokud tento návrh směřuje proti tomu, kdo rozvrat manželství nezapříčinil a s rozvodem nesouhlasil. Práva a povinnosti z dědické smlouvy se ruší prohlášením manželství za neplatné. Takto tomu však není v případě, že by některý z manželů zemřel před právní mocí rozsudku o prohlášení manželství za neplatné – poté dědická smlouva bude platit.⁶⁴

Konečně je zde možné ještě zmínit, že se dle § 718 odst. 2 OZ za smlouvu dědickou považuje smlouva manželská, a to v části kterou se uspořádávají majetkové poměry společného jmění manželů pro případ zániku manželství smrtí a pokud tato splňuje náležitosti dědické smlouvy. Náležitostmi jsou myšleny forma notářského zápisu, povinnost jejího uzavření manželi osobně a jejím obsahem musí být povolání jeden druhého nebo vzájemně za dědice.⁶⁵

2.2 Dědická smlouva ve Francii (*Le pacte sur succession future*)

Nevstřícný postoj francouzské právní úpravy k dědickým smlouvám má historické zakotvení již v římském právu, které zakazovalo dědické smlouvy z důvodu jejich

⁶³ SVOBODA, Jiří a Ondřej KLIČKA. *Dědické právo v praxi*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Právní praxe, s. 90. ISBN 978-80-7400-266-3.

⁶⁴ ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUZIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. Praha: Leges, 2019. Praktik (Leges), s. 108-109. ISBN 978-807502-345-2.

⁶⁵ Tamtéž, s. 111

nemorálnosti, kdy se z nich nepřímou vyvozovalo přání smrti jedné strany straně druhé, přičemž panovala obava, aby se toto přání nezměnilo v čin. Dalším důvodem byl zásah do zůstavitelovi pořizovací volnosti, neboť takovéto smluvní ujednání nelze jednostranně zrušit ani změnit. Oproti římskému právu byly dědické smlouvy dovoleny tzv. *Ancien droit* neboli francouzským právem platícím do Velké francouzské revoluce, kdy tyto smlouvy představovaly především možnost zajištění uchování majetku v rámci rodiny. Naopak v následujícím období byly, pod vlivem revoluce a až na pár výjimek, opět zakázány, jakožto hrozba dědické rovnosti. Daný zákaz nebyl prolomen ani reformou z roku 2001, který ho zachoval, pouze aplikaci tohoto zákazu v případech některých ujednání zrušil, avšak k rozšíření dovolených ujednání nedošlo. Daleko významnější byla v tomto ohledu reforma z roku 2006, která sice také daný zákaz nezrušila, ale významně rozšířila zákonné výjimky.⁶⁶

Společně s vývojem zákazu dědických smluv se vyvíjel a také měnil význam jeho odůvodnění. V současné právní úpravě již nemá oporu výše zmíněná nemorálnost takovýchto ujednání. Stejně tak se nyní nelze odvolávat na ohrožení pravidel stanovených zákonnou dědickou posloupností, kterou dědická smlouva představuje, neboť je dáno omezení pořizovací volnosti zůstavitele povinným dílem, jež dopadá i na dědické smlouvy. Tento zákaz lze naopak v současné právní úpravě opírat jednak o snahu ochránit předpokládaného dědice, který nemůže dopředu znát rozsah svých budoucích práv, a je nebezpečí, že by se jich například pod vlivem jiné osoby mohl zříci, a dále také o ochranu před zásahem do pořizovací volnosti zůstavitele (*la liberté de tester*) s ohledem na nemožnost dědickou smlouvu jednostranně zrušit či změnit.⁶⁷ I přesto je daný zákaz postupně uvolňován s rostoucím počtem výjimek.

2.2.1 Prvky dědické smlouvy

Při posuzování, zda je určité právní jednání dědickou smlouvou, a je tedy zakázané, je třeba vycházet ze zákonné definice, která určuje základní prvky dědické smlouvy. V první řadě se musí jednat o smlouvu, přitom je nepodstatné, zda jde o smlouvu úplatnou či bezúplatnou nebo zda je jejím účelem předem založit nebo se naopak zříci

⁶⁶ GRIMALDI, Michel. *Droit des successions*. 7e éd. Paris: LexisNexis, 2017. Manuel, s. 283-285. ISBN 978-2-7110-0562-8.

⁶⁷ GRIMALDI, Michel. *Droit des successions*. 7e éd. Paris: LexisNexis, 2017. Manuel, s. 285-287. ISBN 978-2-7110-0562-8.

práv k pozůstalosti. Dále je lhostejné, zda se smlouva týká práv k celé pozůstalosti, pouze k její části či jenom určité věci. Dalším důležitým prvkem je, aby se smlouva týkala pozůstalosti, která ještě nevznikla, neboť ještě nedošlo ke smrti zůstavitele.⁶⁸

Od dědické smlouvy poté judikatura odlišuje pouhý „posmrtný slib“ (*la promesse post mortem*), kdy člověk nechce pořídit o svém majetku pro případ smrti, ale pouze dochází k odložení výkonu předmětu slibu až po smrti daného člověka, takovéto sliby jsou oproti dědickým smlouvám dovolené. Od dědické smlouvy je také třeba odlišit tzv. *pacte conditionnel* neboli „podmíněnou smlouvu“, která je dovolená. Jedná se o smlouvu, která přiznává právo jedné ze stran pod odkladnou podmínkou přežití osoby druhé. Příkladem „podmíněné smlouvy“ je ustanovení o doživotním důchodu (*la clause de tontine*), které umožňuje více osobám (např. manželům, partnerům apod.) společně koupit nějakou věc a dohodnout se na jejím společném užívání po dobu svého života a dále na tom, že po smrti jednoho z nich se přeživší stane jejím jediným vlastníkem.⁶⁹

2.2.2 Dovolené dědické smlouvy (*Les pactes sur succession future autorisés*)

S ohledem na praxi, která to vyžadovala, došlo postupem času k výraznému rozšíření počtu dovolených dědických smluv. Tyto dědické smlouvy lze rozdělit do několika skupin podle důvodu, pro který je zákonodárce dovoluje; takto se rozlišují např. dědické smlouvy dovolené ve prospěch rodiny či pro ekonomickou účelnost. V této práci budou stručně představeny pouze některé z dovolených smluv.

2.2.2.1 Smluvní povolání dědice (*L'institution contractuelle d'héritier*)

Institut smluvního povolání dědice je typickým příkladem dědické smlouvy, která byla dovolena již před reformou z roku 2006, přičemž jde o právní jednání, kterým zůstavitel nakládá s celým nebo částí svého majetku či pouze určitou věcí ve prospěch druhé strany a ta to přijímá. Podobně jako u závěti však nesmí být tímto pořízením

⁶⁸ GRIMALDI, Michel. *Droit des successions*. 7e éd. Paris: LexisNexis, 2017. Manuel, s. 287-295. ISBN 978-2-7110-0562-8. ve spojení s MALAURIE, Philippe. *Les successions, les libéralités*. 4e éd. Paris: Defrénois, 2010. Droit civil, s. 300-303. ISBN 978-2-85623-175-3.

⁶⁹ GRIMALDI, Michel. *Droit des successions*. 7e éd. Paris: LexisNexis, 2017. Manuel, s. 287-295. ISBN 978-2-7110-0562-8. ve spojení s MALAURIE, Philippe. *Les successions, les libéralités*. 4e éd. Paris: Defrénois, 2010. Droit civil, s. 300-303. ISBN 978-2-85623-175-3.

zasaženo do povinného dílu. Manželé, resp. budoucí manželé, takto mohou učinit buďto vzájemně nebo pouze jeden vůči druhému. Tuto smlouvu lze uzavřít v rámci manželské smlouvy (*le contrat de mariage*), poté ji nelze jednostranně zrušit. Druhou možností je její uzavření až během manželství (*au cours du mariage*), poté ji lze kdykoliv jednostranně zrušit. Zde je třeba dodat, že manželé nejsou myšleni partneri v tzv. PACS (*le pacte civil de solidarité*), která představuje smlouvu uzavřenou dvěma osobami buďto stejného nebo opačného pohlaví a upravující jejich společný život⁷⁰. V překladu se jedná o občanskou smlouvu o solidaritě. Dále je třeba doplnit, že je vyžadována forma veřejné listiny – notářského zápisu (*l'acte notarié*). Tento typ dědické smlouvy zůstává, i po reformě z roku 2006, jedním z nejvýznamnějších. Oproti minulosti se však v současné době častěji uzavírá až během manželství.⁷¹

2.2.2.2 Zřeknutí se žaloby na snížení učiněné předem (*La renonciation anticipée à l'action en réduction*, zkratka *le RAAR*)

Zřeknutí se žaloby na snížení učiněné předem je bezesporu nejvýznamnější výjimkou ze zákazu dědických smluv zavedenou reformou z roku 2006. Žalobu na snížení pořízení, kterým došlo k zásahu do povinného dílu, mohou podávat nepominutelní dědicové. Ti se po zavedení této výjimky mohou tohoto svého práva na podání žaloby předem zříci. Toto zřeknutí se musí být učiněno ve prospěch jedné či více přesně určených osob a může se týkat celého povinného dílu nebo jeho části či pouze určité věci. Mohou tak činit pouze zletilý nepominutelní dědicové a musí tak být ve formě veřejné listiny přede dvěma notáři, ve stejné listině může být učiněno více nepominutelnými dědici. Ti toto zřeknutí se nicméně musí podepsat každý zvlášť za přítomnosti daných notářů. Ve zřeknutí se musí být také přesně zmíněny právní

⁷⁰ SERVICE-PUBLIC.FR (Le site officiel de l'administration française), *Pacte civil de solidarité (Pacs)* [Online]. [b.r./] [2020] [cit. 2020-04-22]. Dostupné z: <https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/N144>

⁷¹ GRIMALDI, Michel. *Droit des successions*. 7e éd. Paris: LexisNexis, 2017. Manuel, s. 221-225 a s. 300-301. ISBN 978-2-7110-0562-8. ve spojení s články 1093 a 1096 CC a ve spojení s NOTAIRES DE FRANCE (le site officiel des notaires de France), *La donation entre époux (ou donation au dernier vivant)* [Online]. Publié 05. 04. 2019 [cit. 2020-07-02]. Dostupné z: <https://www.notaires.fr/fr/donation-succession/donation/la-donation-entre-%C3%A9poux-ou-donation-au-dernier-vivant>

následky pro každého zřikajícího se. Zrušení daného zřeknutí se je možné pouze tehdy, pokud tak žádá zřikající se z některého ze zákonem stanovených důvodů.⁷²

⁷² EUROPEAN JUSTICE (Un site web officiel de l'Union européenne). Réseau judiciaire européen (en matière civile et commerciale). *Succession – Informations générales – France* [Online]. Dernière mise à jour: 28/11/2018 [cit. 2020-06-23]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-fr-fr.do?member=1 ve spojení s články 929, 930, 930-1 a 930-3 CC.

3 Dědické nástupnictví testamentární

Druhým dědickým titulem co do právní síly je závěť. V praxi je závěť oproti dědické smlouvě využívána častěji, jakožto co do úpravy jednodušší varianta, která navíc s ohledem na to, že se jedná o jednostranné právní jednání, nezavazuje zůstavitele v takové míře jako dědická smlouva.⁷³ Jedná se o pořízení pro případ smrti, kterým může zůstavitel buďto zčásti nebo zcela vyloučit zákonnou dědickou posloupnost. Shodně s českou právní úpravě je i ve francouzské dána zůstaviteli možnost projevit svoji vůli ohledně svého majetku pořízením závěti.

3.1 Závěť v ČR

Oproti dědické smlouvě představuje závěť jednostranné právní jednání zůstavitele, které může kdykoliv během svého života odvolat a kterým dle § 1494 odst. 1 OZ *pro případ své smrti osobně zůstavuje jedné či více osobách alespoň podíl na pozůstalosti, případně i odkaz*. Důležitým aspektem posílení ochrany vůle zůstavitele, které zavedl současný občanský zákoník, je výklad obsahu závěti, kdy tu je třeba vykládat s co největším vyhověním vůli zůstavitele.⁷⁴ Zde je třeba dodat, že tato zásada však nedopadá pouze na závěť, ale na všechna pořízení pro případ smrti. S ohledem na dědickou smlouvu je odrazem této zásady její možnost konverze v závěť.⁷⁵

3.1.1 Pořizovací (ne)způsobilost

Při pořizování závěti musí zůstavitel dodržet obecné požadavky kladené na každé právní jednání, tedy kdy je třeba vážné vůle zůstavitele, která je navíc prosta omylu, musí být také vyjádřena určitě a srozumitelně. Určitost projevu zůstavitele musí být taková, že nelze pouze přisvědčit návrhu jiného. S ohledem na skutečnost, že je právo povolání dědice osobním právem zůstavitele, ten takto nemůže učinit jinak než-li osobně.

⁷³ BEZOUŠKA, Petr, Karel ELIÁŠ, Bohumil HAVEL, Petr LIŠKA a Daniela ŠUSTROVÁ. *Občanské právo pro každého: pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. 2. dopl. a aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 303. ISBN 978-80-7478-493-4

⁷⁴ § 1494 odst. 2 OZ

⁷⁵ DVOŘÁK, Jan, Michaela ZUKLÍNOVÁ, Jiří ŠVESTKA, David ELISCHER, Ondřej FRINTA, Josef SALAČ, Petr ŠUSTEK a Alexandr THÖNDEL. *Občanské právo hmotné*. Díl čtvrtý, Dědické právo. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 64-65. ISBN 978-80-7478-939-7 ve spojení s § 1494 odst. 2 a § 1591 OZ

Nadto nemůže pořídit závět společně s jinou osobou, tedy společné závěti jsou zakázány.⁷⁶

Pořídit závět může zůstavitel, který je plně svéprávný – nezávisle na dovršení zletilosti. Z požadavku plné svéprávnosti však existují zákonem stanovené výjimky. Dle těchto může pořídit samostatně, tedy bez souhlasu zákonného zástupce, závět ten, kdo dovršil patnácti let a dosud nenabyl plné svéprávnosti, avšak musí takto učinit formou veřejné listiny. Dále může pořídit i ten, kdo byl ve svéprávnosti omezen. Pokud je tento stav přechodný a je schopen projevat svou vlastní vůli, může pořizovat závěti v jakékoli formě. Pokud tento předpoklad chybí, je vyžadována forma veřejné listiny. Zákon obsahuje i speciální úpravu pro ty, kteří byli ve svéprávnosti omezeni z důvodu chorobné závislosti například na alkoholu. Ti mohou pořizovat v jakékoliv formě, avšak jsou omezeni rozsahem (viz dříve).⁷⁷

3.1.2 Obsah závěti

Závěti zůstavuje zůstavitel nejméně jedné osobě alespoň podíl na pozůstalosti⁷⁸. Povolání dědice tedy představuje základní a také obligatorní obsahovou náležitost závěti. Zůstavitel má také možnost ustanovit svému dědici případně odkazovníku náhradníka nebo zřídit svěřenského nástupce a tím omezit možnost, že dojde k dědění na základě zákona. Vedle obligatorní náležitosti povolání dědice, může závět obsahovat i další, fakultativní, náležitosti.⁷⁹ Touto je například zřízení odkazu, jež představuje znovuzavedený institut dědického práva. Odkazem zůstavitel dle § 1477 odst. 1 OZ zřizuje odkazovníku pohledávku na vydání určité věci, věcí určitého druhu nebo na zřízení určitého práva. Jednotlivé druhy odkazu podléhají zvláštní úpravě uvedené v OZ. Odkaz lze zřídit nejenom závětí, ale také dědickou smlouvou nebo dovětkem. Odkazovník není dědicem, tedy není univerzálním právním nástupcem zůstavitele, od dědice pouze nabývá určitou věc. Odkazovník tedy ani nevstupuje do dědického řízení

⁷⁶ PLECITÝ, Vladimír, Josef SALAČ a Jan BAJURA. *Úvod do studia občanského práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. ISBN 978-80-7552-703-5 ve spojení s § 1496 a 1497

⁷⁷ NOVOTNÝ, Petr a Monika NOVOTNÁ. *Nový občanský zákoník: dědické právo*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. Právo pro každého, s. 54. ISBN 978-80-271-0432-1 ve spojení s § 1526-1528 OZ

⁷⁸ § 1494 odst. 1 OZ

⁷⁹ DVOŘÁK, Jan, Michaela ZUKLÍNOVÁ, Jiří ŠVESTKA, David ELISCHER, Ondřej FRINTA, Josef SALAČ, Petr ŠUSTEK a Alexandr THÖNDEL. *Občanské právo hmotné*. Díl čtvrtý, Dědické právo. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 60 a 104. ISBN 978-80-7478-939-7.

a neodpovídá za dluhy zůstavitele.⁸⁰ Může jím být pouze osoba způsobilá dědit, z tohoto vyplývá, že dědická nezpůsobilost dopadá nejenom na dědice, ale i na odkazovníky. Za odkaz je považováno i povolání dědice, kterému zůstavitel určí, že určitou věc dědit nemá, jde tak o odkaz zákonným dědicům.⁸¹ Zůstavitelova volnost ohledně odkazů je omezena, neboť dědici musí z hodnoty dědictví zůstat alespoň čtvrtina odkazy nezatížená. V případě, že zůstavitel toto poruší, má dědic právo na poměrné zkrácení odkazu, toto právo ale musí uplatnit.⁸² Zřízení odkazu je podmíněno způsobilostí pořizovat závěť, ten kdo takto způsobilý není může i přesto zřídit odkaz, jeho předmětem však mohou být pouze předměty malé hodnoty⁸³.

Závěť může dále obsahovat vedlejší doložky, kterými jsou podmínka, doložení času nebo příkaz, tyto mohou směřovat nejen vůči dědici, ale i odkazovníku. Ustavování vedlejších doložek však není zcela bez omezení, zákon naopak stanovuje případy, kdy se k nim nepřihlíží. Závěť může zůstavitel povolat také vykonavatele závěti nebo správce pozůstalosti.⁸⁴ Dále může zůstavitel v závěti učinit prohlášení, že po něm některý dědic, kterému svědčí zákonná dědická posloupnost, dědit nemá. Jedná se o tzv. negativní závěť. Ta se oproti vydědění nevztahuje na nepominutelné dědice, nadto nemusí být dané prohlášení opřeno o žádný důvod.⁸⁵

Zůstavitel může zřídit odkaz, dědici nebo odkazovníkovi stanovit podmínku, zatížit je příkazem nebo doložit čas také dovětkem. Tento institut je, jak již bylo zmíněno, jedním z pořízení pro případ smrti, od závěti a dědické smlouvy se odlišuje tím, že dovětkem nelze ustanovit dědice, což je také důvodem, proč nefiguruje mezi dědickými tituly. Dovětek může být pořízen i samostatně, poté se hovoří o dovětku

⁸⁰ ŠVESTKA, Jiří. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019-. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 91. ISBN 978-80-7598-412-8 ve spojení s § 1477 OZ

⁸¹ DVOŘÁK, Jan, Michaela ZUKLÍNOVÁ, Jiří ŠVESTKA, David ELISCHER, Ondřej FRINTA, Josef SALAČ, Petr ŠUSTEK a Alexandr THÖNDEL. *Občanské právo hmotné*. Díl čtvrtý, Dědické právo. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 103. ISBN 978-80-7478-939-7.

⁸² § 1598 a 1630 OZ

⁸³ § 1595 OZ

⁸⁴ § 1551-1552 OZ, § 1553 a 1556 OZ

⁸⁵ ŠVESTKA, Jiří. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019-. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 392. ISBN 978-80-7598-412-8

intestátním, avšak ve většině případů je pořízen vedle závěti, a jedná se tedy o dovětek testamentární.⁸⁶

3.1.3 Forma závěti

Nebyla-li závěť pořízena s úlevami, je zákonem vyžadována písemná forma. V takovém případě je třeba rozlišovat závěť pořízenou soukromou listinou, kdy se může jednat o závěť holografní nebo alografní, a závěť pořízenou veřejnou listinou. Zákon výslovně sice nestanovuje požadavek datace jako obligatorní obsah závěti, její uvedení je však více než vhodné, a to za situace, kdy existuje více závětí. anebo závisí-li právní účinky závěti na určení data jejího pořízení. Chybějící datace tak může v určitých případech mít za následek neplatnost celé závěti.⁸⁷

3.1.3.1 Holografní závěť

Zůstavitel může celou závěť sepsat vlastní rukou a poté jí vlastní rukou podepsat. Pokud takto učiní, jedná se o holografní závěť, pro jejíž pořízení není vyžadována přítomnost svědků. Požadavek vlastnoručnosti nemusí být splněn doslovně. Za holografní závěť je tak považována i závěť sepsána například psací potřebou drženou v ústech či prsty nohy. Je právně bezvýznamné, zda byla závěť sepsána na papír či jiný materiál. Naopak požadavek není splněn, pokud byla závěť sepsána na počítači. K splnění předpokladu vlastnoručního podpisu postačuje, když se zůstavitel podepíše pouze příjmením. Nemusí tedy uvádět své celé jméno za podmínky, že není pochyb o jeho totožnosti.⁸⁸

3.1.3.2 Alografní závěť

Druhou formu závěti představuje závěť alografní. Jedná se o závěť, kterou zůstavitel nese-psal vlastní rukou. Podmínkou platnosti však je, že ji podepsal vlastní rukou a před současně přítomnými dvěma svědky výslovně prohlásil, že daná listina obsahuje

⁸⁶ ŠVESTKA, Jiří. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019-. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 100-101. ISBN 978-80-7598-412-8 ve spojení s § 1498 OZ

⁸⁷ ŠVESTKA, Jiří. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019-. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 91. ISBN 978-80-7598-412-8 ve spojení s § 1494 odst. 1 OZ

⁸⁸ ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUZIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. Praha: Leges, 2019. Praktik (Leges), s. 61-62. ISBN 978-807502-345-2.

zůstavitelovu poslední vůli. Danou závět' může tedy zůstavitel sepsat například na počítači nebo ji může napsat dle instrukcí zůstavitele i někdo jiný. Avšak i zde platí, že zůstavitel musí svoji vůli projevit dostatečně určitě a nemůže tedy pouze přisvědčit návrhu, který mu byl učiněn. Svědci se pak musí na listinu obsahující závět' podepsat. K podpisu se ještě zpravidla připojí svědecká doložka, která poukazuje na jeho vlastnost coby svědka a údaje umožňujících jeho identifikaci.⁸⁹ Od výše zmíněné prosté alografní závěti je nutno odlišit tzv. speciální alografní závět'. O tu se jedná v případě, že je zůstavitel stížen nějakými smyslovými postiženími. Zákon pak stanovuje dodatečně zvláštní podmínky a požadavky, které je nutno splnit (§ 1535 až 1536 OZ).⁹⁰

3.1.3.3 Závět' pořízená veřejnou listinou

Závět' může či v některých zákonem stanovených případech musí být pořízena formou veřejné listiny, kterou je dle § 3026 odst. 2 OZ notářský zápis. Výhodou této závěti je odborná právní pomoc notáře při jejím pořizování. Jeho povinností je totiž mimo jiné se přesvědčit, zda zůstavitelův projev poslední vůle se děje s rozvahou, vážně, a také že k němu nedošlo z donucení.⁹¹ Tímto dochází k zajištění platnosti závěti a předejití možných právních sporů. Při pořizování notářského zápisu je třeba se řídit ustanoveními notářského řádu⁹². To platí i v případě, že takto pořizuje osoba s nějakým smyslovým postižením. Ta může tedy buďto pořídit soukromou listinou, poté je třeba se řídit příslušnými ustanoveními OZ, nebo formou notářského zápisu, kdy je však třeba se řídit notářským řádem.⁹³

3.1.3.4 Úlevy při pořizování závěti

Občanský zákoník upravuje i výjimky z výše uvedených požadavků – tj. pro případ, kdy se zůstavitel ocitne v mimořádné situaci zamezující možnosti dodržení všech stanovených požadavků kladených na pořízení závěti. Neboť ani v takové mimořádné

⁸⁹ ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUZIKÁŘ a Petr DOBLÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. Praha: Leges, 2019. Praktik (Leges), s. 63. ISBN 978-807502-345-2.

⁹⁰ DVOŘÁK, Jan, Michaela ZUKLÍNOVÁ, Jiří ŠVESTKA, David ELISCHER, Ondřej FRINTA, Josef SALAČ, Petr ŠUSTEK a Alexandr THÖNDEL. *Občanské právo hmotné*. Díl čtvrtý, Dědické právo. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 77. ISBN 978-80-7478-939-7.

⁹¹ Tamtéž, s. 79 ve spojení s § 1538 OZ

⁹² Zákon České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (dále jen „notářský řád“)

⁹³ ŠVESTKA, Jiří. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019-. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 168. ISBN 978-80-7598-412-8.

situaci nesmí být zůstavitel zkrácen a musí mít možnost závěť pořídit. Pro takováto pořízení jsou stanoveny tzv. úlevy.⁹⁴ Ty se dotýkají požadované formy, nároků kladených na svědky nebo také způsobů jejího zaznamenání. Mezi tyto mimořádné situace patří například stav, kdy je zůstavitel v patrném a bezprostředním ohrožení života či na místě, kde došlo k ochromení běžného společenského styku a hrozí, že by zemřel dříve, než by mohl pořizovat veřejnou listinou. V takovém případě může danou vůli zaznamenat i starosta obce, velitel na palubě lodi, a letadla nebo velitel jednotek během účasti v ozbrojeném konfliktu. Po uplynutí zákonem stanovené doby, která však nepočíná běžet, dokud nemůže zůstavitel pořídit závěť ve formě veřejné listiny, však tyto závěti pozbývají platnosti.⁹⁵

3.1.4 Zrušení závěti

Zůstavitel má právo závěť kdykoliv zrušit – a to celé její znění nebo jen její jednotlivá ustanovení. Ke zrušení závěti dochází buď jejím odvoláním nebo pořízením závěti pozdější. Odvolání závěti lze učinit výslovným projevem vůle nebo také mlčky. Výslovný projev vůle zůstavitele vyžaduje formu předepsanou pro závěť. Mlčky dochází k odvolání závěti jejím zničením, tj. zničením listiny, na které je závěť zachycena. V případě více stejnopisů musí být takto zničeny všechny stejnopisy. Závěť lze zrušit i jiným způsobem než-li pouze zničením listiny a to za předpokladu, že z daného jednání tento záměr zůstavitele nepochybně vyplývá. Stejný závěr platí i v případě, že došlo ke zničení nebo ztracení závěti a zůstavitel – ačkoli toto věděl – ji neobnovil.⁹⁶ Pokud byla závěť pořízena ve formě veřejné listiny, je tato odvolána i žádostí o její vydání. Toto neplatí v případě, že byla do úřední úschovy uložena závěť pořízená ve formě soukromé listiny – její vydání nemá účinky odvolání.⁹⁷

⁹⁴ NOVOTNÝ, Petr a Monika NOVOTNÁ. *Nový občanský zákoník: dědické právo*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada Publishing, 2017. Právo pro každého, s. 62-63. ISBN 978-80-271-0432-1.

⁹⁵ DVOŘÁK, Jan, Michaela ZUKLÍNOVÁ, Jiří ŠVESTKA, David ELISCHER, Ondřej FRINTA, Josef SALAČ, Petr ŠUSTEK a Alexandr THÖNDEL. *Občanské právo hmotné*. Díl čtvrtý, Dědické právo. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 81. ISBN 978-80-7478-939-7 ve spojení s § 1542 až 1545 a § 1549 OZ

⁹⁶ ŠVESTKA, Jiří. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019-. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 229-230. ISBN 978-80-7598-412-8.

⁹⁷ DVOŘÁK, Jan, Michaela ZUKLÍNOVÁ, Jiří ŠVESTKA, David ELISCHER, Ondřej FRINTA, Josef SALAČ, Petr ŠUSTEK a Alexandr THÖNDEL. *Občanské právo hmotné*. Díl čtvrtý, Dědické právo. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 94-95. ISBN 978-80-7478-939-7.

Vedle odvolání lze závěť zrušit i pořizemím závěti pozdější. Zde dochází ke zrušení dřívější závěti v rozsahu, ve kterém nemůže vedle pozdější obstát. Právním důsledkem tedy nemusí být jen celkové zrušení dřívější závěti, ale umožněno je i jen částečné nahrazení. Zákon nevyžaduje, aby byla pozdější závěť učiněna ve stejné formě jako ta dřívější. Tato skutečnost nehraje při stanovení platnosti zrušení roli. Naopak rozhodují může být údaj o datování, na jehož základě lze určit časovou posloupnost závětí a tedy, která je pozdější.⁹⁸

3.1.5 Nepominutelný dědic

Zákon dále garantuje i zvláštní ochranu určité skupině dědiců, která se promítá do omezení zůstavitelovy svobody o pořizení o svém majetku. Tato zvláštní ochrana je projevem principu tzv. familiarizace, která má zajistit zachování hodnot v rámci rodiny. Chráněnou skupinou jsou neblížší příbuzné zůstavitele, konkrétně jeho děti, a pokud tyto nedědí, potom nastupují na jejich místo jejich potomci. Tito dědicové jsou označováni jako tzv. nepominutelní dědicové – jim je zaručeno právo na povinný díl z pozůstalosti. Zákon dále rozlišuje, zda se jedná o zletilého nebo nezletilého nepominutelného dědice. Nezletilému dědici náleží alespoň tři čtvrtiny jeho zákonného dědického podílu, zletilému naopak pouze jedna čtvrtina jeho zákonného podílu.⁹⁹ Povinný díl může být zanechán ve formě dědického podílu nebo odkazu, avšak musí být zcela nezátížen. V případě, že není zůstavitelem zanechán ani v jedné z těchto forem, nemá nepominutelný dědic právo na podíl z pozůstalosti, ale pouze na peněžní částku odpovídající hodnotě jeho povinnému dílu.¹⁰⁰

Právo na povinný díl nemá nepominutelný dědic, který se buďto zřekl dědického práva, popřípadě práva na povinný díl, je stížen dědickou nezpůsobilostí nebo byl zůstavitelem vyděděn¹⁰¹. Vyděděním nepominutelného dědice je možné ho z jeho práva na povinný díl buďto zcela vyloučit nebo pouze zkrátit. Učinit tak ale může zůstavitel pouze ze zákonem stanovených důvodů vyjmenovaných v § 1646 až 1647 OZ. V listině

⁹⁸ FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720)*. Komentář. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2015, s. 271-272. ISBN 978-80-7400-570-1.

⁹⁹ SCHELLEOVÁ, Ilona a Karel SCHELLE. *Dědické právo podle nového občanského zákoníku*. Praha: Linde, 2013. Monografie, s. 83 a 86. ISBN 978-80-7201-931-1 ve spojení s § 1642 a 1643 OZ

¹⁰⁰ ŠVESTKA, Jiří. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019-. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 229-230. ISBN 978-80-7598-412-8 ve spojení s § 1644 odst. 1 a § 1654 odst. 1 OZ

¹⁰¹ § 1645 OZ

o vydědění nemusí zůstavitel důvod vydědění výslovně uvést. Nicméně pak nemá nepominutelný dědic právo na povinný díl pouze v případě, že se proti němu některý ze zákonných důvodů vydědění prokáže. Pokud se takto nestane, nepominutelnému dědici bude povinný díl přiznán.¹⁰²

3.2 Závěť ve Francii

Ve francouzském právním systému je závěť jedním z hlavních dědických titulů. Článek 895 CC definuje závěť jako odvolatelný projev vůle zůstavitele, kterým pro případ své smrti nakládá s celým nebo pouze s částí svého majetku nebo svých práv.¹⁰³ Při pořizování závěti je třeba pod sankcí neplatnosti dodržet náležitosti stanovené zákonem¹⁰⁴. S ohledem na výklad závěti je vždy nutné usilovat o zjištění skutečné vůle zůstavitele. Pokud tu není možné zjistit ze samotného textu závěti, je třeba přihlédnout i k (vnějším) okolnostem jejího pořízení jako například k osobním vztahům zůstavitele, jeho zvykům apod.¹⁰⁵

3.2.1 Pořizovací (ne)způsobilost

Pro pořízení závěti je třeba, aby byl zůstavitel duševně zdravý (*sain d'esprit*), tedy aby měl takové duševní schopnosti, pro které je možné vyvodit, že je jeho vůle výsledkem zralé úvahy. Dále musí být projev jeho vůle prost omylu, fyzického či psychického nátlaku a podvodu.¹⁰⁶ Při splnění těchto podmínek se uplatní obecné pravidlo, že každý může pořizovat o svém majetku s výjimkou těch, které zákon označuje za nezpůsobilé. Pořizovací nezpůsobilost lze poté rozdělit na absolutní, pokud daná osoba nemůže pořídit závěť ve prospěch jakékoliv osoby, a relativní, pokud daná osoba nemůže pořídit závěť pouze ve prospěch určených osob. Absolutní pořizovací nezpůsobilostí (*l'incapacité absolue de disposer*) jsou stížení nezletilí mladší šestnácti let. Kdo dovršil šestnácti let a dosud nenabyl plné svéprávnosti, může pořídit o polovině

¹⁰² TALANDA, Adam, Iveta TALANDOVÁ a Filip PLAŠIL. Postavení nepominutelného dědice. *Ad Notam: notářský časopis*. 2019, roč. 25, č. 1. Dostupné též on-line z: https://www.nkcr.cz/data/news/ad-notam/PDF/AD_NOTAM_1_2019_web.pdf [cit. 2020-07-07], ve spojení s § 1646 odst. 1 a § 1648 OZ .

¹⁰³ „Le testament est un acte par lequel le testateur dispose, pour le temps où il n'existera plus, de tout ou partie de ses biens ou de ses droits et qu'il peut révoquer.“

¹⁰⁴ MALAURIE, Philippe. *Les successions, les libéralités*. 4e éd. Paris: Defrénois, 2010. Droit civil, s. 247, 249, 251. ISBN 978-2-85623-175-3.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 271-272

¹⁰⁶ Článek 901 CC

pozůstalosti. Výjimkou je situace, kdy tento pořizuje při účasti v ozbrojeném konfliktu, poté může pořídít ve stejném rozsahu jako by byl zletilý. Vedle nezletilců je třeba zmínit také tzv. chráněné zletilé (*les majeurs protégés*) neboli zletilé, kteří mají poručníka (*les majeurs en tutelle*) či opatrovníka (*les majeurs en curatelle*). Zletilí, kteří mají poručníka, mohou pořizovat závěť pouze se souhlasem soudu nebo poručenské rady (*le conseil de famille*), pokud ta byla ustanovena. Zletilí, kteří mají opatrovníka, mohou pořizovat závěť bez omezení kromě případu, kdy nejsou duševně zdraví. Relativní pořizovací nezpůsobilost (*l'incapacité relative de disposer*) poté dopadá na případy, kdy má jedna osoba nad druhou nadvládu či silný vliv. Za této situace nelze ve prospěch této vlivné osoby pořizovat.¹⁰⁷

3.2.2 Obsah závěti

Závěť může obsahovat nejenom ustanovení týkající se majetku zůstavitele, ale také jiná ustanovení vyjadřující jeho vůli. Ustanovení ohledně majetku mohou být formulována pozitivně, tj. že zůstavitel zůstává jedné či více osobám všechen svůj majetek (*le legs universel*), pouze jeho poměrnou část (*le legs à titre universel*) nebo jenom určitou věc náležející do pozůstalosti (*le legs particulier*).¹⁰⁸ Pokud zůstavitel určí, že některý dědic dědit nemá, jedná se o ustanovení ve smyslu negativní neboli o negativní závěť. Avšak takto nelze učinit vůči nepominutelným dědicům, ti mají ze zákona právo na povinný díl. Toto právo je nezávislé na vůli zůstavitele. Ten do něj tedy nemůže, ať už zcela nebo částečně, zasáhnout.¹⁰⁹

Vedle ustanovení týkajících se pozůstalosti může zůstavitel v závěti například určit podrobnosti pohřbu, ustanovit vykonavatele závěti (*l'exécuteur testamentaire*), uznat dluh nebo uznat rodičovství dítěte. V posledním zmíněném případě však je vyžadováno, aby taková závěť byla pořizena před notářem.¹¹⁰ Zůstavitel dále také může

¹⁰⁷ MALAURIE, Philippe. *Les successions, les libéralités*. 4e éd. Paris: Defrénois, 2010. Droit civil, s. 161-163 a s. 172-173. ISBN 978-2-85623-175-3 ve spojení s články 901 až 909 CC a článkem 476 alinéa 2 CC (tutelle) a článkem 470 alinéa 1 CC (curatelle)

¹⁰⁸ MALAURIE, Philippe. *Les successions, les libéralités*. 4e éd. Paris: Defrénois, 2010. Droit civil, s. 269. ISBN 978-2-85623-175-3. ve spojení s článkem 1002 alinéa 1 CC a MALÁ, Lenka. Základní rámec hmotného dědického práva ve Francii. *Ad Notam* [online]. 2014, roč. 20, č. 5, s. 9. [cit. 2020-07-14]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/data/news/ad-notam/PDF/2014_5.pdf

¹⁰⁹ MALAURIE, Philippe. *Les successions, les libéralités*. 4e éd. Paris: Defrénois, 2010. Droit civil, s. 269. ISBN 978-2-85623-175-3.

¹¹⁰ MALAURIE, Philippe. *Les successions, les libéralités*. 4e éd. Paris: Defrénois, 2010. Droit civil, s. 268-270. ISBN 978-2-85623-175-3.

dědici ustanovit náhradníka či svěřenského nástupce, stejně tak může zůstavitel v závěti ustanovit podmínku (*la condition*) nebo příkaz (*la charge*). Tyto však nesmí být nemožné, odporovat zákonu nebo dobrým mravům, jinak jsou neplatné.¹¹¹

3.2.3 Forma závěti

Francouzská právní úprava vyžaduje pro závěť písemnou formu, nunkupativní (*le testament nuncupatif*) neboli ústní závěť není připuštěna pro nejistotu zjištění vůle zůstavitele. Ten navíc musí pořídit závěť osobně, tedy nemůže za něj jednat jiná osoba, stejně tak není možné pořídit společnou závěť více osob. Ve Francii jsou přípustné, mimo tzv. privilegované závěti (*testaments privilégiés*), čtyři formy závěti, a to holografní, autentická, mystická a mezinárodní.¹¹²

3.2.3.1 Holografní závěť (*le testament olographe*)

Francouzská právní úprava, stejně jako česká, rozeznává jako jednu z forem závěti závěť holografní. Ta je pro svou jednoduchost v praxi také nejčastěji využívaná, a to i přes nevýhodu vyššího rizika její neplatnosti či špatné interpretace. Pro minimalizaci těchto rizik je často využíváno poradenství notáře, kterému může být následně závěť také předána do úschovy. Holografní závěť musí být v celém svém rozsahu sepsána, datována a také podepsána vlastní rukou zůstavitele. Požadavek vlastnoručního sepsání má zaručit, že závěť obsahuje skutečnou a svobodně vyjádřenou vůli zůstavitele. Tento není dodržen, pokud byla závěť sepsána za pomoci technických pomůcek. Na použití psací potřebě či na materiálu, na kterém je závěť zachycena, nezáleží. Stejně tak je právně irelevantní, zda je závěť sepsána ve francouzském nebo jiném jazyce či dokonce v jazyce tajném, ten je však nutné moci rozluštit.

Požadavek datace se vztahuje jednak k potřebě ověření způsobilosti zůstavitele, ale také ke zjištění, v případě více závětí, která je tou poslední. V závěti je tedy třeba uvést den, měsíc a rok. V současné době však dochází k uvolňování a je připuštěna platnost i závěti bez datace, pokud je však z textu závěti a (vnějších) okolností odvoditelná.

¹¹¹ Tamtéž, s. 187 ve spojení s MALÁ, Lenka. Základní rámec hmotného dědického práva ve Francii. *Ad Notam* [online]. 2014, roč. 20, č. 5, s. 9. [cit. 2020-07-14]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/data/news/ad-notam/PDF/2014_5.pdf

¹¹² MALAURIE, Philippe. *Les successions, les libéralités*. 4e éd. Paris: Defrénois, 2010. Droit civil, s. 251-254. ISBN 978-2-85623-175-3.

Stejně jako vlastnoruční sepsání a datace, i podpis je důkazem zůstavitelova úmyslu pořídit závět neboli *animus testandi*. Ke splnění požadavku podpisu postačí zůstavitelovo křestní jméno či iniciály, avšak je třeba z nich bez pochyb zjistit totožnost a vůli zůstavitele.¹¹³

3.2.3.2 Autentická závět' (*le testament authentique*)

Druhou možnou formou závěti je závět' autentická, která však pro značnou formálnost a netajnost není v praxi tak často využívána, ač je vyhotovena notářem, který zajišťuje dodržení potřebných náležitostí, stejně jako její uschování v centrálním registru posledních vůlí (*le fichier central des dispositions de dernières volonés*, zkratka *FCDDV*). Zákon rozlišuje dvě možnosti, buďto jsou současně přítomni dva notáři nebo pouze jeden notář společně s dvěma svědky. Zůstavitel diktuje svoji poslední vůli notáři a ten ji ručně či pomocí technických pomůcek zaznamenává, poté ji přečte zůstaviteli, nakonec musí být závět' podepsána, a to zůstavitelem, notářem či notáři a pokud se jednalo o případ vyžadující svědky, tak i těmi. Tuto závět' je možné pořídit i v případě, že zůstavitel není schopen se vyjadřovat ve francouzštině nebo je hluchoněmý a neumí číst ani psát, poté je však třeba dodržet další zákonem stanovené podmínky.¹¹⁴

3.2.3.3 Mystická závět' (*le testament mystique*)

Další formou závěti, kterou může zůstavitel pořídit, je závět' mystická, jejíž podstatou je, jak již vyplývá z názvu, utajení jejího obsahu. Závět' může být sepsána zůstavitelem, a to jeho vlastní rukou nebo pomocí technických pomůcek, nebo třetí osobou. Poté ji musí zůstavitel podepsat, vložit do obálky, zalepit a zapečetit. Takto ji poté předává, za přítomnosti dvou svědků, notáři do úschovy. Obsah závěti je znám pouze zůstaviteli, či třetí osobě, která ji sepisovala. Tuto závět' nemůže pořídit zůstavitel, který neumí nebo nemůže číst, avšak může tak učinit, pokud sice nemůže mluvit, ale může číst. V případě, že je pro nedodržení zákonných požadavků mystická

¹¹³ MALAURIE, Philippe. *Les successions, les libéralités*. 4e éd. Paris: Defrénois, 2010. Droit civil, s. 254-260. ISBN 978-2-85623-175-3.

¹¹⁴ MALAURIE, Philippe. *Les successions, les libéralités*. 4e éd. Paris: Defrénois, 2010. Droit civil, s. 262-263. ISBN 978-2-85623-175-3 ve spojení s články 971-975 CC

závět' neplatná, může nicméně být platná jako závět' holografní, pokud splňuje požadavky stanovené pro tuto formu.¹¹⁵

3.2.3.4 Mezinárodní závět' (*le testament en la forme internationale*)

V souladu s Washingtonskou úmluvou o jednotném právu pro formu mezinárodní závěti ze dne 26. října 1973¹¹⁶, kterou Francie jako jedna z nemnoha zemí ratifikovala, je možné pořízení tzv. mezinárodní závěti. Ta může mít jakoukoliv formu dovolenou zákonem dané země. Ve Francii tedy může být pořízena jak ve formě holografní, autentické nebo mystické závěti. Mezinárodní závět' musí být písemná – sepsaná zůstavitelem v jakémkoliv jazyce (bez rozdílu, zda tak bylo učiněno vlastní rukou nebo pomocí technických pomůcek) nebo třetí osobou. Zůstavitel poté před dvěma svědky a notářem prohlašuje, že daný dokument je jeho poslední vůlí, a že zná jeho obsah. Následně před těmito osobami závět' podepíše, popřípadě svůj podpis potvrdí. Svůj podpis poté v přítomnosti zůstavitele připojí i svědci a notář. Datace závěti odpovídá datu podpisu notáře. Ten nakonec vyhotoví potvrzení (*l'attestation*) osvědčující dodržení náležitostí mezinárodní závěti, a to ve dvou exemplářích – jeden zůstává u notáře, druhý je předán zůstaviteli.¹¹⁷

3.2.3.5 Privilegované závěti (*les testaments privilégiés*)

Shodně s českou právní úpravou i ve Francii existují tzv. privilegované závěti neboli závěti, jejichž pořizování podléhá zvláštním pravidlům. Tyto závěti je možné pořizovat s úlevami s ohledem na výjimečné okolnosti, za kterých k jejich pořizování dochází. Jedná se o úlevy ve formálních nárocích či způsobu vytvoření závěti. Zákon takto upravuje závět' pořizovanou vojákem v době ozbrojeného konfliktu, závět' pořizovanou za období epidemie, na izolovaném místě či na palubě námořního či jiného plavidla.

¹¹⁵ ŠEJDL, Jan. Základní charakteristika dědického práva ve Francii. *Časopis pro právní vědu a praxi*. [Online]. 2012, č. 3, s. 309. [cit. 2020-06-15]. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/5871> ve spojení s články 976-979 CC

¹¹⁶ Convention Providing a Uniform Law on the Form of an International Will (Washington, D.C., 1973) neboli Convention portant Loi uniforme sur la forme d'un testament international (Washington, D.C., 26 octobre 1973)

¹¹⁷ MALAURIE, Philippe. *Les successions, les libéralités*. 4e éd. Paris: Defrénois, 2010. Droit civil, s. 263-264. ISBN 978-2-85623-175-3 ve spojení s články 1, 3, 4, 7, 9 a 11 Annexe de la *Convention portant Loi uniforme sur la forme d'un testament international (Washington, D.C., 26 octobre 1973)* [Online]. © 2019 – UNIDROIT, Mis à jour : 29 mai 2020 [cit. 2020-06-15]. Dostupné z: <https://www.unidroit.org/fr/instruments/testaments-instruments>

Platnost těchto závětí je časově omezena, tedy trvá pouze po určitou dobu po odpadnutí okolnosti opravňující k jejímu pořízení.¹¹⁸

3.2.4 Zrušení závěti (*la révocation du testament*)

Zůstavitel má možnost až do své smrti kdykoliv závěť zrušit, a to buď výslovně nebo mlčky. Výslovně tak činí buďto pořízením pozdější závěti, ve které výslovně vyjádří zrušení závěti dřívější, nebo tak lze učinit prohlášením o změně své vůle před notářem (*la déclaration du changement de volonté*). Mlčky lze zrušit závěť buďto pořízením závěti pozdější, ve které není zrušení výslovně uvedeno, avšak odporuje závěti dřívější. Takto se však dřívější závěť ruší pouze v rozsahu, ve kterém je neslučitelná nebo odporuje závěti pozdější. Nebo se předpokládá zrušení závěti mlčky jejím zničením. K uplatnění tohoto předpokladu je třeba její úplné zničení například roztrháním. Po smrti zůstavitele mohou dědicové žádat v zákonem stanovených případech soudní zrušení závěti (*l'annulation judiciaire*).¹¹⁹

3.2.5 Nepominutelný dědic (*le héritier réservataire*)

Jak již bylo zmíněno, zůstavitel nemůže o svém majetku pořídit bez omezení. Je limitován povinným dílem, který musí zůstat nezatížen, a který náleží nepominutelným dědicům. Do úpravy nepominutelných dědiců významně zasáhly obě reformy. První zařadila mezi nepominutelné dědice, kterými do té doby byly pouze děti (případně potomci¹²⁰ – *les descendants*) a předci (*les ascendants*), také pozůstalého manžela. Ten však byl nepominutelným dědicem pouze v případě absence dětí (případně potomků). Druhá reformy poté vyloučila jako nepominutelné dědice předky, těmi tedy zůstávají pouze děti (případně potomci) a v případě jejich absence pozůstalý manžel.¹²¹ Část

¹¹⁸ ŠEJDL, Jan. Základní charakteristika dědického práva ve Francii. *Časopis pro právní vědu a praxi*. [Online]. 2012, č. 3, s. 309-310. [cit. 2020-06-15]. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/5871> ve spojení s články 981-1001 CC

¹¹⁹ RÉPUBLIQUE FRANÇAISE. MINISTÈRE DE LA JUSTICE. Justice.fr. *Établir un testament* [online]. © Ministère de la Justice - 2020 - Justice.fr, le site officiel d'accès à la Justice, Mis à jour le 14 avril 2020 Direction de l'information légale et administrative (Premier ministre), Ministère chargé de la justice [cit. 2020-06-20]. Dostupné z: <https://www.justice.fr/fiche/etablir-testament> ve spojení s články 895, 1035, 1036 CC a článkem 1046 ve spojení s články 954, 955 CC

¹²⁰ článek 913-1 CC (stejně znění před i po novele z roku 2001, a také v současné podobě CC): „Sont compris dans l'article 913, sous le nom d'enfants, les descendants en quelque degré que ce soit, encore qu'ils ne doivent être comptés que pour l'enfant dont ils tiennent la place dans la succession du disposant.“

¹²¹ HORÁK, Ondřej. *Absolutní majetková práva z historicko-srovnávací perspektivy: vybrané otázky*. Praha: Leges, 2017, s. 97. Student. ISBN 978-80-7502-189-2.

majetku nad hodnotu povinného dílu poté představuje část, kterou zákon neomezuje a se kterou tedy může zůstavitel volně nakládat (*la quotité disponible*). V případě, že zůstavitel svým pořízením zasáhne do povinného dílu, mohou nepominutelní dědicové žádat snížení daného pořízení na část se kterou lze disponovat (*la réduction des libéralités excessives*). Výše povinného dílu, a tedy i výše disponibilní části, se odvíjí od počtu dětí zůstavitele. Pokud zůstavitel zanechal jedno dítě, pořízení nesmí překročit hodnotu poloviny zůstavitelova majetku. Pokud zanechal dvě děti, nesmí překročit hodnotu jedné třetiny a v případě tří či více dětí jednu čtvrtinu. Pod pojmem „dětí“ jsou myšleni potomci zůstavitele v jakémkoliv stupni, nicméně ti jsou započítáváni pouze za dítě, na jehož místo, v případě, že toto dítě nedědí, nastupují. V případě, že zůstavitel nezanechal potomky, avšak existuje nerozvedený pozůstalý manžel, nesmí pořízení překročit hodnotu tří čtvrtin zůstavitelova majetku. Pokud není ani potomků ani nerozvedeného pozůstalého manžela, může zůstavitel pořídit o celém svém majetku¹²²

¹²² HORÁK, Ondřej. *Absolutní majetková práva z historicko-srovnávací perspektivy: vybrané otázky*. Praha: Leges, 2017. Student, s. 97 a s. 102-103. ISBN 978-80-7502-189-2, ve spojení s články 721 alinéa 2, 912-916, 920 a 929 CC.

4 Dědické nástupnictví intestátní

Zákonná dědická posloupnost, též tzv. *dědické nástupnictví*, představuje možnost zajištění přechodu majetku ze zůstavitele na jeho právního nástupce v případě, že není projev vůle zůstavitele nebo se ten týká pouze části pozůstalosti. Právním důvodem dědění je tedy zákon. Dle zákonné dědické posloupnosti jsou blízcí i vzdálenější příbuzní zemřelého rozděleni do jednotlivých dědických tříd, odstupňovaných podle blízkosti vztahu dané osoby k zemřelému: osoba s bližším vztahem se nachází v nižší dědické třídě, kdy platí, že dědicové z nižší třídy vylučují dědění dědiců z třídy vyšší. S ohledem na uspořádání osob do jednotlivých tříd je také patrné, že jsou upřednostněni descendenty před ascendenty.¹²³ Mezi zákonné dědice se však nezařazují pouze příbuzní zemřelého, této ochrany požívá i jeho manžel či v české úpravě i osoby spolužijící.

Ačkoliv se jedná o nejslabší dědický titul, a to jak v české, tak ve francouzské úpravě, zůstává i přesto v praxi jedním z nejvyužívanějších, což lze vysvětlit tím, že tato posloupnost stanovuje schéma odpovídající běžným životním situacím ve spořádané rodině. Zůstavitel tak projevuje svoji vůli odlišně většinou až v případě, kdy tomuto schématu jeho rodinné vztahy neodpovídají.¹²⁴

4.1 Zákonné dědické posloupnosti v ČR

Podle zákonné dědické posloupnosti se dědí v případě, kdy zůstavitel nepořídil o svém majetku ani dědickou smlouvou ani závětí, nebo se toto pořízení týkalo pouze části majetku. OZ rozlišuje šest dědických tříd, oproti předchozí úpravě¹²⁵ došlo k jejich rozšíření o dvě další. Cílem tohoto rozšíření bylo obsáhnout co největší okruh příbuzných zůstavitele a oddálit tak případnutí dědictví jako odúmrti státu.¹²⁶

¹²³ pro úpravu v ČR: FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo* (§ 1475-1720). Komentář. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2015, s. 388. ISBN 978-80-7400-570-1, pro úpravu ve Francii: článek 734 CC

¹²⁴ BEZOUŠKA, Petr, Karel ELIÁŠ, Bohumil HAVEL, Petr LIŠKA a Daniela ŠUSTROVÁ. *Občanské právo pro každého: pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. 2. dopl. a aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 303. ISBN 978-80-7478-493-4

¹²⁵ Zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

¹²⁶ § 1633 odst. 1 OZ ve spojení s MINISTERSTVO SPRÁVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. *Důvodová zpráva k OZ (konsolidovaná verze)*. K § 1635-1641 [Online]. 3. února 2012, s. 404 [cit. 2020-04-20]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

4.1.1 První třída dědiců

Dědici v první dědické třídě jsou zůstavitelovy děti a jeho manžel, přičemž každý z nich dědí rovným dílem.¹²⁷ Zákon nerozlišuje, zda se jedná o děti narozené v manželství nebo mimo něj. Dále je lhostejné, zda jde o děti pokrevní nebo osvojené.¹²⁸ Děťmi zůstavitele ale nejsou myšleny děti manžela, a to i přesto, že žily se zůstavitelem ve společné domácnosti: důvodem je neexistence příbuzenského poměru těchto dětí k zůstaviteli. Za dítě je považováno i dítě počaté, a to za předpokladu, že se narodí živé.¹²⁹ V případě, že některé dítě nedědí, nastupují na jeho místo jeho děti neboli nabývají jeho dědický podíl, a to stejným dílem, uplatňuje se zde tedy právo reprezentace. Toto platí i o vzdálenějších potomcích téhož předka. Okruh descendentů zde není omezen, po zůstaviteli tedy může dědit například jeho pravnuk. Vždy ale platí, že potomci bližší zůstaviteli vylučují možnost dědění potomků vzdálenějších.¹³⁰

Manželem je myšlen i registrovaný partner. Je lhostejné, zda žili manželé v době smrti zůstavitele spolu nebo odděleně, je však podstatné, že se jednalo o manželství trvající, tedy takové, které nebylo v době smrti zůstavitele pravomocně rozvedeno. Pokud se naopak jedná pouze o osoby, které spolu sice žijí, ale nejsou sezdané, zákon jim nepřiznává stejné postavení jako manželovi, a tedy v první dědické třídě nedědí, a to ani kdyby byla tato osoba matkou či otcem zůstavitelových dětí.

Na rozdíl od dětí zůstavitele, které v této dědické třídě mohou v případě absence manžela dědit i sami, manžel toto právo nemá. Pozůstalý manžel dědí v první dědické třídě pouze tehdy, pokud současně dědí alespoň jedno ze zůstavitelových dětí či potomků těchto dětí, jeho dědický podíl může být tedy nejvýše jedna polovina pozůstalosti.

K postavení pozůstalého manžela je ještě nutné dodat, že smrtí zůstavitele zaniká manželství, dochází tedy i k zániku společného jmění manželů. To musí být nejprve

¹²⁷ § 1635 odst. 1 OZ

¹²⁸ ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUZIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. Praha: Leges, 2019. Praktik (Leges), s. 190. ISBN 978-807502-345-2.

¹²⁹ FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720)*. Komentář. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2015, s. 388-389. ISBN 978-80-7400-570-1

¹³⁰ DVOŘÁK, Jan, Michaela ZUKLÍNOVÁ, Jiří ŠVESTKA, David ELISCHER, Ondřej FRINTA, Josef SALAČ, Petr ŠUSTEK a Alexandr THÖNDEL. *Občanské právo hmotné*. Díl čtvrtý, Dědické právo. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 119. ISBN 978-80-7478-939-7.

vypořádáno, aby bylo poté možné určit tu část majetku, která by náležela zemřelému manželovi neboli tu, která bude následně předmětem dědění. Toto vypořádání tedy předchází vypořádání dědictví. Není však nutné tak učinit, pokud bylo společné jmění již dříve vypořádáno nebo pokud si manželé sjednali režim oddělených jmění.¹³¹

4.1.2 Druhá třída dědiců

Pokud nedědí ani jeden ze zůstavitelových potomků, jsou povoláni k dědění dědicové ze druhé dědické třídy. Těmi jsou pozůstalý manžel nebo registrovaný partner, zůstavitelovi rodiče a tzv. spolužijící osoby. Dědici zde dědí stejným dílem, avšak pozůstalý manžel dědí vždy nejméně jednu polovinu pozůstalosti. Pokud nejsou další dědicové, může v této třídě dědit i sám. V případě, že pozůstalý manžel nedědí, dochází zde k tzv. akrescenci neboli k přírůstku po něm uvolněného dědického podílu k podílům rodičů. Ti mohou, stejně jako manžel, v této dědické třídě dědit i samostatně, na rozdíl od osob spolužijících, těm je tato možnost dána až v následující dědické třídě.

Aby byl někdo považován za osobu spolužijící, musí se dle § 1636 odst. 1 OZ o člověka, *který se zůstavitelem žil nejméně jeden rok před jeho smrtí ve společné domácnosti a z tohoto důvodu o ni pečoval nebo byl odkázán výživou na zůstavitele.* Pojem společná domácnost není v zákoně definován, jeho vymezení je třeba hledat v judikatuře.¹³²

4.1.3 Třetí třída dědiců

Pokud ve druhé dědické třídě nedědí pozůstalý manžel ani žádný z rodičů, jsou k dědictví povoláni dědicové třetí třídy, kterými jsou zůstavitelovi sourozenci a osoby spolužijící. Všichni zde dědí stejným dílem. Zákon nerozlišuje, zda se jedná o sourozence plnorodé či polorodé, tedy zda mají se zůstavitelem společné oba rodiče nebo pouze jednoho. U sourozenců se uplatňuje právo reprezentace, tedy pokud některý ze sourozenců nedědí, nabývají jeho dědický podíl stejným dílem jeho děti. Oproti první dědické třídě, kde se toto právo vztahovalo i na vzdálenější potomky téhož předka, se

¹³¹ DVOŘÁK, Jan, Michaela ZUKLÍNOVÁ, Jiří ŠVESTKA, David ELISCHER, Ondřej FRINTA, Josef SALAČ, Petr ŠUSTEK a Alexandr THÖNDEL. *Občanské právo hmotné*. Díl čtvrtý, Dědické právo. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 120. ISBN 978-80-7478-939-7.

¹³² FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720)*. Komentář. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2015, s. 392-394. ISBN 978-80-7400-570-1

zde toto právo uplatňuje pouze na první příbuzenský stupeň, tedy na synovce a neteře zůstavitele, a ne už na prasynovce či praneteře, na které je pamatováno až v šesté dědické třídě. V případě, že nejsou ostatní dědicové této třídy, mohou zůstaviteli sourozenci, případně jejich děti, stejně jako osoby spolužijící dědit samostatně celou pozůstalost.¹³³

4.1.4 Čtvrtá třída dědiců

Dědici čtvrté dědické třídy jsou prarodiče zůstavitele, kteří přicházejí na řadu, pokud nedědí žádný dědic ve třídě předcházející, a kteří dědí stejným dílem. Pokud má zůstavitel všechny prarodiče, tedy dva ze strany otce a dva ze strany matky, dědí každý jednu čtvrtinu pozůstalosti. V případě, že jeden prarodič nedědí, nedochází k přírůstku jeho uvolněného podílu druhému prarodiči z téže strany, tedy ten nedědí jednu polovinu, ale dochází k rozdělení pozůstalosti rovným dílem mezi tyto tři zbývající prarodiče, tedy každý dědí jednu třetinu. Pokud by žili pouze dva prarodiče, dědí každý jednu polovinu. Stejně tak je možné, aby celou pozůstalost dědil pouze jeden prarodič.¹³⁴

4.1.5 Pátá třída dědiců

Nedědí-li žádný ze zůstavitelových prarodičů, dědí v páté dědické třídě prarodiče rodičů zůstavitele neboli jeho praprarodiče. Prarodičům zůstavitelova otce, kteří jsou nejvýše čtyři, připadá polovina dědictví a prarodičům zůstavitelovy matky, kteří jsou také nejvýše čtyři, druhá polovina, přičemž obě dvojice prarodičů se o danou připadlou polovinu dělí rovných dílem. Tedy pokud má zůstavitel všechny praprarodiče, dědí každý jednu osminu pozůstalosti.¹³⁵ V případě, kdy jeden z dvojice praprarodičů nedědí, připadá jeho uvolněný podíl, tedy jedna osmina, druhému z této dvojice. Nedědí-li celá jedna dvojice, připadne jimi uvolněná čtvrtina druhé dvojici téže strany.

¹³³ FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír a kol. Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2015, s. 394-395. ISBN 978-80-7400-570-1 ve spojení s ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUZIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. Praha: Leges, 2019. Praktik (Leges), s. 194. ISBN 978-807502-345-2.

¹³⁴ DVOŘÁK, Jan, Michaela ZUKLÍNOVÁ, Jiří ŠVESTKA, David ELISCHER, Ondřej FRINTA, Josef SALAČ, Petr ŠUSTEK a Alexandr THÖNDEL. *Občanské právo hmotné*. Díl čtvrtý, Dědické právo. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 126. ISBN 978-80-7478-939-7.

¹³⁵ § 1639 odst. 1 OZ

Jestliže nedědí ani jedna dvojice téže strany, připadá dědictví dvojicím druhé strany, a to ve stejném poměru, v jakém se dělí o polovinu dědictví připadajícím jim přímo.¹³⁶

4.1.6 Šestá třída dědiců

V poslední dědické třídě dědí děti dětí sourozenců zůstavitele, tedy jeho praneteře či prasnynovci, a děti prarodičů zůstavitele, tedy jeho strýcové a tety. Každý dědí stejným dílem. Pokud některé z dětí prarodičů zůstavitele nedědí, vstupují na jejich místo jejich děti neboli bratranci a sestřenice zůstavitele. Ačkoliv zde zákon neuvádí, jakým dílem vstupují do uprázdněného podílu, lze toto dovodit z principu, který se u práva reprezentace uplatňuje v předchozích třídách, a tedy že se tak děje stejným dílem.¹³⁷

4.1.7 Několikeré příbuzenství

Zákon ve své úpravě zákonné dědické posloupnosti pamatuje i na úpravu několikerého příbuzenství, kdy dědici příbuznému se zůstavitelem z více stran náleží dědické právo z každé této strany. Tato úprava však není zcela jasná s ohledem na otázku její využitelnosti v jednotlivých dědických třídách. Bohužel ani odborná literatura nedává na tuto otázku přesnou odpověď. Avšak platí, že pravidlo o několikerém příbuzenství se neuplatňuje v linii přímé¹³⁸, v té nemůže být nikdo příbuzný z více stran, výjimkou by mohl být pouze případný incest, ten nicméně nepředstavuje právem předpokládaný stav a dané pravidlo na něj nemíří. To se tedy uplatňuje v linii vedlejší, avšak pouze pokud dědic právem reprezentace nastoupil do dědického podílu svých dvou předků, kteří byli oba zůstavitelovými příbuznými v témže stupni, a s ohledem na toto byli povoláni k dědění. Ze zmíněného vyplývá, že pravidlo několikerého příbuzenství se může uplatnit pouze ve třetí dědické třídě, a to u dětí sourozenců zůstavitele, a v šesté dědické třídě, a to u dětí dětí prarodičů zůstavitele.

¹³⁶ § 1639 odst. 2 OZ

¹³⁷ ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUZIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. Praha: Leges, 2019. Praktik (Leges), s. 200. ISBN 978-807502-345-2

¹³⁸ dle § 772 odst. 1 OZ jde o příbuzenství v linii přímé, pokud pochází jedna osoba od druhé, dle § 722 odst. 2 OZ jde o příbuzenství v linii vedlejší, pokud mají osoby společného předka, ale přitom nepocházejí jedna od druhé

Důležité je ještě dodat, že několikrát příbuzný dědic nenabývá dva dědické podíly, ale pouze jeden, který je dvojnásobně velký oproti ostatním dědicům.¹³⁹

4.1.8 Postavení státu

Úprava zákonné dědické posloupnosti stojí na zásadě preference nabytí dědictví i velmi vzdáleným příbuzným před jeho nabytím státem. Odrazem této preference bylo již zmíněné rozšíření dědických tříd, ale také možnost, kdy se dědici stanou odkazovníci. Není-li totiž zákonný dědic, nebo nenabude-li tento dědictví, stávají se dle § 1633 odst. 1 OZ dědici odkazovníci, a to podle poměru hodnoty svých odkazů.

Až pokud nedědí žádný dědic ani podle zákonné dědické posloupnosti, a to ani odkazovníci dle výše zmíněného, připadá dědictví jako odúmrt' státu. Na stát se poté hledí, jako by byl zákonným dědicem. Stát však nemá právo dědictví odmítnout, nemá ani právo na odkaz dle § 1594 odst. 1 věty třetí, avšak svědčí mu právo na výhradu soupisu.¹⁴⁰

4.2 Zákonné dědické posloupnosti ve Francii (*La dévolution légale dite „ab intestat“*)

V případě, že zůstavitel nepořídil o svém majetku některým z bezúplatných převodů vlastnického práva, přichází na řadu zákonná dědická posloupnost, podle jejíž pravidel poté dochází k rozdělení pozůstalosti mezi jednotlivé členy zůstavitelovy rodiny.¹⁴¹ Reformou z roku 2001 došlo k posílení postavení pozůstalého manžela¹⁴², kdy vedle sebe existují dvě zákonné posloupnosti. Je tedy nejprve třeba rozlišit, podle které k dědění dojde. Rozhodným prvkem je existence či neexistence pozůstalého manžela, podle toho se poté rozlišuje zákonná dědická posloupnost bez manžela a zákonná dědická posloupnost s manželem.

¹³⁹ TALANDA, Adam. Několikeré příbuzenství v dědickém právu. *Právní rozhledy*, 2019, roč. 27, č. 9, s. 305-311. ISSN 1210-6410.

¹⁴⁰ ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUZIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. Praha: Leges, 2019. Praktik (Leges), s. 202. ISBN 978-807502-345-2

¹⁴¹ „Les successions sont dévolues selon la loi lorsque le défunt n'a pas disposé de ses biens par des libéralités.“

¹⁴² Pozůstalý manžel musí být nezrušený a nesmí proti němu existovat pravomocné rozhodnutí o odloučení, viz článek 732 CC (po novele z roku 2001).

4.2.1 Zákonná dědická posloupnost bez manžela

Pokud zůstavitel neměl v době své smrti manžela či manželku, zákon řadí jeho příbuzné do čtyř dědických tříd. Toto rozřazení je vázáno určitými principy, ty mohou být rozděleny na principy vůdčí (*les principes directeurs*) a principy opravné (*les principes correcteurs*). Vůdčími jsou rozdělení dědiců do jednotlivých dědických tříd, kdy, stejně jako v české právní úpravě, jsou v číselně nižší třídě příbuzní bližší zůstaviteli, kteří navíc v případě, že dědí, vylučují dědění dědiců z vyšší dědické třídy. Druhým vůdčím principem je rozdělení dědiců podle stupně příbuzenství se zůstavitelem, kdy každá generace představuje jeden stupeň, přičemž v každé třídě platí, že bližší dědic vylučuje dědění dědice vzdálenějšího stupně. Dědicové stejného příbuzenského stupně dědí stejným dílem. Sled stupňů poté tvoří linii přímou, pokud jedna osoba pochází od druhé, nebo vedlejší, kdy jedna osoba nepochází od druhé, ale mají společného předka. Tyto vůdčí principy jsou doplněny a upraveny opravnými principy, a to právem reprezentace (*la représentation*) a právem na rozdělení pozůstalosti podle rodových větví (*la fente*) na větev z otcovy strany (*la branche paternelle*) a větev z matčiny strany (*la branche maternelle*).¹⁴³

4.2.1.1 První dědická třída¹⁴⁴

V první dědické třídě jsou povoláni děti zůstavitele a jejich potomci. Děti dědí rovným dílem. Potomci dětí zůstavitele neboli jeho vnuci dědí až v případě, že nedědí jejich rodiče. Právem reprezentace poté nastupují do jimi uvolněného dědického podílu. Takto mohou být k dědění povoláni i vzdálenější potomci zůstavitele.¹⁴⁵

Platí, že potomci dědí po svých rodičích nebo jiných předcích bez rozlišení pohlaví, či zda se jedná o děti či potomky prvorozené, stejně jako není důležité, zda pocházejí z různých manželství. Nerozlišování, respektive narovnání nerovného postavení nemanželských dětí v případě souběhu s dětmi legitimními neboli narozenými v manželství přinesla až reforma z roku 2001. I když tyto děti nebyly dříve z dědění přímo vyloučeny, jejich práva byla zkrácena. Nemanželské děti měly podle dřívějšího

¹⁴³ GRIMALDI, Michel. *Droit civil successions*. 6e éd. Paris: Litec, 2001. Juris classeur, s. 105-106. ISBN 2-7111-3352-4 ve spojení s články 734 alinéa 2, 741, 742, 744, 746 CC

¹⁴⁴ Ač toto neodpovídá řazení a názvosloví CC, pro potřeby této práce a s ohledem na snahu o co největší přehlednost bude úprava jednotlivých dědických tříd vymezena samostatně, podobně jako je tomu v OZ.

¹⁴⁵ Článek 734 1°, 735, 744, 751 a 752 alinéa 1 CC

článku 760 CC právo pouze na polovinu toho, na co by měly právo, kdyby byly všichni dětmi manželskými¹⁴⁶. Tento významný posun v zrovnoprávnění nemanželských dětí byl mimo jiné reakcí na rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Mazurek proti Francii¹⁴⁷.

4.2.1.2 Druhá dědická třída

Druhá dědická třída seskupuje tzv. privilegované předky (*les ascendants privilégiés*) a privilegované příbuzné z vedlejší linie (*les collatéraux privilégiés*), proto je často nazývaná třídou smíšenou. Privilegovanými předky jsou nejbližší předci zůstavitele, tj. jeho rodiče (*les père et mère*). Privilegovanými příbuznými z vedlejší linie jsou nejbližší příbuzní dané linie, tj. sourozenci zůstavitele, případně jejich potomci (*les frères et soeurs et les descendants de ces derniers*), tedy zůstavitelovi synovci či neteře.¹⁴⁸ V této třídě tak dědí rodiče zůstavitele, jeho sourozenci nebo potomci těchto sourozenců. Každý rodič zde dědí jednu čtvrtinu, zbývající polovina je poté rozdělena mezi sourozence, případně jejich potomky. V případě, že jeden rodič nepřežije zůstavitele, jeho uvolněná čtvrtina přirůstá k podílům sourozenců, případně jejich potomků, ti si tedy rozdělí tři čtvrtiny pozůstalosti, druhému z rodičů náleží zbývající čtvrtina. Pokud není sourozenců, případně jejich potomků, dědí oba rodiče zůstavitele po polovině. Pokud naopak rodiče nepřežijí zůstavitele, dědí celou pozůstalost stejným dílem sourozenci zůstavitele, případně jejich potomci. Přežil-li zůstavitele pouze jeden z jeho rodičů a současně zůstavitel nemá ani sourozenci ani potomky těchto sourozenců,

¹⁴⁶ Článek 760 alinéa 1 CC před novelou z roku 2001: „Les enfants naturels dont le père ou la mère était, au temps de leur conception, engagé dans les liens d'un mariage d'où sont issus des enfants légitimes, sont appelés à la succession de leur auteur en concours avec ces enfants ; mais chacun d'eux ne recevra que la moitié de la part à laquelle il aurait eu droit si tous les enfants du défunt, y compris lui-même, eussent été légitimes.“

¹⁴⁷ Evropský soud pro lidská práva, 1. února 2000, číslo stížnosti [34406/97](#), *Mazurek proti Francie*: Žalující (pan Mazurek) si stěžoval na článek 760 CC jako na diskriminující a neslučitelný s některými články Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, konkrétně s článkem 8 týkajícím se práva na respektování rodinného a soukromého života, článkem 14 týkajícím se zákazu diskriminace a s článkem 1 Dodatkového protokolu č. 1 týkajícím se ochrany vlastnictví. Evropský soud pro lidská práva rozhodl, že byl porušen článek 1 Dodatkového protokolu č. 1 k Úmluvě ve spojení s článkem 14 Úmluvy. viz PÉGLION-ZIKA, Claire-Marie. Existe-t-il un droit de l'homme à hériter? *Revue trimestrielle de droit civil*. 2018, s. 2, 7. ISSN 0397-9873, ve spojení s rozhodnutím ve věci Mazurek dostupné z: http://eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/WebSearch/C4E4DBCF28C0FC9AC1258177004CD4A1?openDocument&Highlight=0, + fĵ verze: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-63112%22%7D%7D>

¹⁴⁸ GRIMALDI, Michel. *Droit civil successions*. 6e éd. Paris: Litec, 2001. Juris classeur, s. 106. ISBN 2-7111-3352-4

ale existuje jeden nebo více předků od zemřelého rodiče, tak polovinu dědí přeživší rodič a druhá připadá předkům od zemřelého rodiče.¹⁴⁹

4.2.1.3 Třetí dědická třída

Pokud nedědí žádný dědic z první nebo druhé dědické třídy, dědí ve třetí dědické třídě předci zůstavitele jiní než-li jeho rodiče, zde se tedy již nejedná o tzv. privilegované předky, ale o tzv. předky běžné (*les ascendants ordinaires*)¹⁵⁰, tedy zůstaviteli prarodiče, praprarodiče atd.

Pro dědické podíly platí, že dědí-li předci, rozděluje se pozůstalost na polovinu pro větev z otcovy strany a polovinu pro větev z matčiny strany. V každé větvi vylučuje předek nejbližšího stupně ve vztahu k zůstaviteli dědění ostatních předků. Je-li více předků stejného stupně, dědí rovným dílem. V případě, že nejsou předci jedné větve, připadá celá pozůstalost předkům druhé větve.¹⁵¹

4.2.1.4 Čtvrtá dědická třída

Při neexistenci dědiců z předchozích dědických tříd, jsou k dědění povolání zůstaviteli příbuzní z vedlejší linie jiní než-li jeho sourozenci a potomci těchto sourozenců. Zde se tedy již nejedná o tzv. privilegované příbuzné ve vedlejší linii, ale o běžné příbuzné ve vedlejší linii (*les collatéraux ordinaires*)¹⁵², tedy strýce, tety, či sestřenice a bratrance. Dědicové v této třídě mohou dědit pouze do šestého příbuzenského stupně, přičemž sestřenice a bratrance zůstavitele představují stupeň čtvrtý.

Pro dědické podíly platí, že dědí-li jiní příbuzní ve vedlejší linii než-li sourozenci zůstavitele nebo potomci těchto sourozenců, rozděluje se pozůstalost na polovinu pro větev z otcovy strany a polovinu pro větev z matčiny strany. V každé větvi vylučuje příbuzný ve vedlejší linii nejbližšího stupně ve vztahu k zůstaviteli dědění ostatních příbuzných ve vedlejší linii. Je-li více příbuzných ve vedlejší linii stejného stupně, dědí

¹⁴⁹ Článek 734 2°, 736, 737, 738 a 738-1 CC

¹⁵⁰ GRIMALDI, Michel. *Droit civil successions*. 6e éd. Paris: Litec, 2001. Juris classeur, s. 108. ISBN 2-7111-3352-4

¹⁵¹ Článek 734 3°, 739, 747 a 748 CC

¹⁵² GRIMALDI, Michel. *Droit civil successions*. 6e éd. Paris: Litec, 2001. Juris classeur, s. 109. ISBN 2-7111-3352-4

rovným dílem. V případě, že nejsou příbuzní ve vedlejší linii jedné větve, připadá celá pozůstalost daným příbuzným druhé větve.¹⁵³

4.2.1.5 Postavení státu

Pokud nedědí ve čtvrté dědické třídě ani dědicové šestého příbuzenského stupně, případně dědictví jako odúmrt' státu (*la successions en déshérence*). Dědictví připadne státu i v případě opuštěné pozůstalosti (*la succession abandonnée*), kdy se jedná o pozůstalost, o kterou se nikdo nepřihlásil ani se o ní nestará.¹⁵⁴

4.2.2 Zákonná dědická posloupnost s manželem

V případě existence dědicky způsobilého manžela (*le conjoint successible*), kterým je dle článku 732 CC pozůstalý nerozvedený manžel (dále jen pozůstalý manžel), se nedědí podle výše zmíněných dědických tříd. Pozůstalý manžel buďto dědí celou pozůstalost sám nebo dědí současně s příbuznými zemřelého manžela, pouze však s jeho potomky nebo rodiči. Manžele (*les conjoints*) představují pouze dvě sezdané osoby, nikoliv však partneři v tzv. PACS. Ustanovení týkající se manžela na tyto partnery nedopadá, ti však mohou být povoláni jako dědicové ze závěti.¹⁵⁵ Vedle práva na dědický podíl z pozůstalosti může mít pozůstalý manžel při splnění podmínek stanovených v člancích 763 a 764 CC právo na dočasné (roční) (*le droit au logement temporaire*) nebo doživotní (*le droit viager au logement*) užívání bydlení, které sdílel se zemřelým manželem a náležejícím do pozůstalosti.¹⁵⁶

4.2.2.1 Pozůstalý manžel v souběhu s potomky zemřelého manžela

Pozůstalý manžel dědí v souběhu s dětmi nebo potomky, které po sobě zanechal zemřelý manžel. Pokud jsou všechny děti dětmi společnými pozůstalého a zemřelého manžela, má pozůstalý manžel ve vztahu k pozůstalosti právo výběru (*le droit*

¹⁵³ článek 734 4°, 740, 745, 749 a 750 CC

¹⁵⁴ MALAURIE, Philippe. *Les successions, les libéralités*. 4e éd. Paris: Defrénois, 2010. Droit civil, s. 455. ISBN 978-2-85623-175-3 ve spojení s články 724 alinéa 3, 539 a 811 CC

¹⁵⁵ NOTAIRES DE FRANCE (le site officiel des notaires de France), *Droits de succession: ordres des héritiers et barème des droits de succession* [Online]. Publié 15. 10. 2019 [cit. 2020-04-22]. Dostupné z: <https://www.notaires.fr/fr/donation-succession/succession/droits-de-succession-ordres-des-heritiers-et-bar%C3%A9me-des-droits-de-succession>

¹⁵⁶ MALÁ, Lenka. Základní rámec hmotného dědického práva ve Francii. *Ad Notam* [online]. 2014, roč. 20, č. 5, s. 11. [cit. 2020-07-14]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/data/news/ad-notam/PDF/2014_5.pdf

d'option). Bud' může získat poživací právo (*l'usufruit*) k pozůstalosti, nebo zdědit čtvrtinu pozůstalosti. V případě, že se pozůstalý manžel písemně nevyjádří o svém výběru ve lhůtě tří měsíců od dotázání kteréhokoliv z dědiců, považuje se za vybrané poživací právo. Stejně tak se stane, pokud pozůstalý manžel zemře dříve, než si vybral. Poživací právo může být na žádost pozůstalého manžela nebo některého z dědiců – vlastníků a po jejich dohodě změněno na doživotní rentu vůči ostatním dědicům nebo může být jednorázově vyplaceno. Pokud pozůstalý manžel dědí v souběhu s jedním nebo více dětmi, které nepocházejí ze svazku se zemřelým manželem, výše zmíněné právo výběru nemá a dědí čtvrtinu pozůstalosti. Děti, případně potomci dědí zbývající část pozůstalosti stejným dílem.¹⁵⁷

4.2.2.2 Pozůstalý manžel v souběhu s rodiči zemřelého manžela

V případě, že zemřelý manžel nezanechal děti nebo potomky, ale zanechal své rodiče, dědí pozůstalý manžel společně s nimi. Jeho dědický podíl činí polovinu pozůstalosti, každý z rodičů poté dědí čtvrtinu. Pokud jeden z rodičů nepřežil své dítě (zemřelého manžela), přirůstá jeho podíl k podílu pozůstalého manžela, tomu tedy poté náleží tři čtvrtiny pozůstalosti.¹⁵⁸

4.2.2.3 Pozůstalý manžel bez souběhu s příbuznými zemřelého manžela

Pokud zemřelý manžel nezanechal ani děti nebo potomky, ani žádného z rodičů, dědí pozůstalý manžel celou pozůstalost sám. Z tohoto však existují dvě výjimky. Zaprvé, pokud je součástí stávající pozůstalosti majetek, který ještě za svého života získal darováním nebo děděním po svých předcích zemřelý manžel, označovaný jako tzv. majetek rodiny (*les biens de famille*), je tento majetek rozdělen tak, že polovina připadne pozůstalému manželu a polovina sourozencům zemřelého manžela či potomkům těchto sourozenců. Zadruhé, v případě, že celou pozůstalost nebo její tři čtvrtiny (pokud dědí v souběhu s jedním z rodičů zemřelého manžela) dědí pozůstalý manžel, mají předci jiní než rodiče zemřelého manžela, kteří jsou ve vyživovací nouzi, právo požadovat vyplácení renty z pozůstalosti. Tato povinnost poté zatěžuje

¹⁵⁷ MALÁ, Lenka. Základní rámec hmotného dědického práva ve Francii. *Ad Notam* [online]. 2014, roč. 20, č. 5, s. 10. [cit. 2020-07-14]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/data/news/ad-notam/PDF/2014_5.pdf ve spojení s články 757, 758-3, 758-4, 759 a 761 CC

¹⁵⁸ článek 757-1 CC

pozůstalého manžela, pokud ten dědí celou pozůstalost sám. Naopak v případě, že dědí tři čtvrtiny pozůstalosti, tedy kdy dědí v souběhu s jedním z rodičů zemřelého manžela, mají tuto povinnost dědicové společně, navíc se zde dané právo vztahuje pouze na předky druhé větve, tedy předky rodiče, který nedědí.¹⁵⁹

¹⁵⁹ EPAILLY, David, *Synthèse – Succession: principaux schémas dévolutifs* [Online]. ©2017, poslední aktualizace 29 Juin 2017, s. 11. [cit. 2020-04-24]. Dostupné z: http://www.tendancedroit.fr/wp-content/uploads/2017/10/Synthèse_-_Successione__principaux_schemas_evolut.pdf ve spojení s MALÁ, Lenka. Základní rámec hmotného dědického práva ve Francii. *Ad Notam* [online]. 2014, roč. 20, č. 5, s. 11. [cit. 2020-07-14]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/data/news/ad-notam/PDF/2014_5.pdf

5 Zhodnocení platné právní úpravy dědických titulů a úvahy *de lege ferenda*

Cílem závěrečné kapitoly je zhodnocení české a francouzské platné právní úpravy jednotlivých dědických titulů a kritické porovnání jejich aspektů. Prezentovány budou následně i úvahy *de lege ferenda*, které představují možná řešení výše nastíněných problematik.

Dědické právo je v obou právních systémech zařazeno do oblasti občanského práva a jeho úprava se shodně nalézá v občanských zákonících daných zemí. Rozdíl však spočívá v hierarchickém zakotvení v systému práva, kdy v ČR je dědění garantováno na ústavní úrovni (čl. 11 odst. 1 LZPS), francouzské ústavní zákony však toto pojetí zdá se nesdílejí. Zřejmě českým specifikem jsou také zásady dědického práva. Shodu lze nalézt v úpravě předpokladů dědění a možnosti dědice dědictví přijmout či odmítnout. V případě přijetí může dědic dle české právní úpravy uplatnit právo na výhradu soupisu a omezit tak ručení za dluhy zůstavitele do výše hodnoty nabytého dědictví. Obdobou ve francouzské právní úpravě je přijetí dědictví do výše čistých aktiv. V takovém případě poté dědic ručí za pozůstalostní dluhy pouze do hodnoty zděděného majetku. Vyloučení jinak způsobilého dědice z důvodu jeho nehodnosti obsahují obě právní úpravy, francouzská však rozlišuje nehodnost zákonnou a fakultativní. Toto rozdělení český OZ neupravuje.

Dle CC lze dědit na základě zákona, pokud zůstavitel nepořídil o svém majetku bezúplatným převodem vlastnického práva. Tím je závěť nebo darování mezi živými. Dědická smlouva není v daném ustanovení zmíněna. Zařazení darování do úpravy dědického práva má dle literatury dva důvody, které představují propojení tohoto institutu s dědickým právem. Prvním z nich je ochrana nepominutelných dědiců, jejichž povinný podíl nemůže být zkrácen závětí, ani darováním mezi živými. Druhým důvodem je tzv. institut *le rapport*, který představuje povinnost dědice navrátit do pozůstalosti hodnotu, kterou v minulosti získal od zůstavitele darováním a která zkracuje povinný podíl nepominutelného dědice.

Nejvýraznějším rozdílem obou úprav je však pojetí dědické smlouvy. V rámci české právní úpravy je dědická smlouva řazena mezi dědické tituly. Jedná se o nejsilnější

dědický titul, který byl do české právní úpravy znovu zaveden reformou občanského práva s účinností od 1. ledna 2014. Daná ustanovení nečiní v praxi větší problémy. Výjimkou je například určení vztahu mezi ustanoveními dopadajícími na dědickou smlouvu uzavíranou mezi manželi a obecnými ustanoveními o dědické smlouvě, a to v otázce možnosti povolání za dědice či odkazovníka třetí osobu. Právní teorie se k řešení této problematiky staví nejednotně. Část literatury možnost povolání za dědice či odkazovníka třetí osobu i v rámci dědické smlouvy mezi manželi připouští. Argumentem je například nutnost přizpůsobení tohoto institutu požadavkům praxe. Zastánci opačného názoru pak staví na odůvodnění, že text zákona je jednoznačný, když omezuje účinky dědické smlouvy mezi manželi pouze na tyto osoby.¹⁶⁰ V rámci sjednocení praxe by proto bylo *de lege ferenda* vhodné, aby zákon výslovně tuto možnost buď vyloučil nebo umožnil.

Postoj francouzské právní úpravy k dědickým smlouvám je od české zcela odlišný. Zákon dědické smlouvy až na stanovené výjimky zakazuje. CC sice hovoří o dědických smlouvách, nicméně tento pojem není slučitelný s jeho českým ekvivalentem. Ve francouzském právním systému je dle mého názoru termín „dědická smlouva“ chápán širěji, tj. představuje označení pro jakékoliv smlouvy, které se týkají budoucí pozůstalosti. Dědickou smlouvou je tedy například i smlouva, kterou se dědic dopředu zříká svých práv k pozůstalosti. Nejpřesnějším protějškem českého pojetí dědické smlouvy mezi manželi se tak zdá francouzský institut smluvního povolání dědice, tzv. *l'institution contractuelle d'héritier*, které lze učinit pouze v rámci manželské smlouvy (*le contrat de mariage*) nebo až během manželství (*au cours du mariage*). S ohledem na vzrůstající četnost dědických smluv ve Francii a tendenci rozšíření zákonných výjimek ze zákazu, by bylo žádoucí pozitivně formulovat možnost uzavření dědických smluv v CC.

Francouzská právní úprava závěti se v mnoha aspektech podobá české právní úpravě. Jako jednu z výjimek je možné například uvést věkové omezení pořizovací způsobilosti. Zatímco dle OZ může za určitých předpokladů pořídit závět nezletilý starší patnácti let, a to o celé pozůstalosti, v CC je stanovena věková hranice pro pořizovací

¹⁶⁰ PLAŠIL, Filip. K subjektům dědické smlouvy a zejména jejich pluralitě. *Ad Notam* [online]. 20. 12. 2019, roč. 25, č. 4, s. 10. [cit. 2020-06-29]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/data/news/ad-notam/PDF/AD_NOTAM_4_2019_web.pdf

způsobilost od šestnácti let. Navíc CC obsahuje i další omezení, a to, že takto nezletilý může pořídit pouze o polovině pozůstalosti. Další rozdíl mezi oběma právními systémy lze spatřit ve výčtu povolených forem závěti. Zatímco OZ zná tzv. holografní a alografní závěť, v CC druhá zmíněná upravena není. Namísto toho rozeznává závěť autentickou, která má některé shodné znaky se závětí pořízenou veřejnou listinou. K jejímu pořízení jsou však třeba dva notáři nebo jeden notář a dva svědci. Další formou upravenou ve francouzské právní úpravě je závěť mystická. Její mysticita se odvíjí od jejího skrytí v zapečetěné obálce, ze které vychází neznanost celého jejího obsahu pro notáře i svědky. I český právní systém zná tzv. mystickou závěť. Její pojetí je však zcela odlišné. O mystickou závěť se dle OZ jedná, pokud zůstavitel v závěti odkáže na obsah jiné listiny a ta splňuje náležitosti závěti. Mysticita neboli tajemnost dané závěti spočívá ve skutečnosti, že některý její obsah není přímo uveden v závěti, ale je součástí jiné listiny, na kterou je odkazováno.¹⁶¹ Vedle výše zmíněných lze dle francouzské právní úpravy navíc pořídit mezinárodní závěť.

Shodným prvkem obou právních úprav je, že umožňují pořízení závětí s úlevami, vedlejší doložky či povolání vykonavatele závěti. Dále obě obsahují úpravu institutu tzv. nepominutelného dědice a jeho práva na povinný díl, tj. ustanovení o omezení zůstavitelovi pořizovací volnosti. Francouzská právní úprava však na rozdíl od té české řadí mezi nepominutelné dědice – v případě absence dětí (případně potomků) – i pozůstalého manžela. Navíc neupravuje jako OZ možnost vydědění nepominutelného dědice. Nelze takto učinit ani tzv. negativní závětí. Nepominutelný dědic může tak být ve Francii z dědění vyloučen pouze z důvodů dědické nehodnosti. V české právní úpravě by bylo naproti tomu možné uvažovat o zařazení pozůstalého manžela mezi nepominutelné dědice, v případě že není dětí ani potomků zůstavitele, jak je tomu ve Francii. Vhodnost tohoto zavedení je však diskutabilní, neboť i ve Francii byla tato změna zavedená novelou roku 2001 přijata rozporuplně. Argumentem proti rozšíření nepominutelných dědiců o manžela může být samotný význam tohoto institutu. Jeho hlavním cílem bylo zachování majetku v rámci rodiny a také poskytnutí právní ochrany potomkům před svévolí zůstavitele. Míra nutné ochrany je pak v českém právu

¹⁶¹ PLAŠIL, Filip. Mystický testament v českém právu z komparativního pohledu. *Ad Notam* [online]. 28. 09. 2018, roč. 24, č. 3, s. 4-5. [cit. 2020-07-06]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/data/news/ad-notam/PDF/AD_NOTAM_3_2018_web.pdf

odstupňována dle zletilosti daných potomků. Z výše uvedeného se tak zvýšená právní ochrana manžela zdá neadekvátní.¹⁶²

Zákonná dědická posloupnost je shodně nejslabším dědickým titulem. Francouzská právní úprava vymezuje podobný okruh zákonných dědiců, rozlišuje však dědickou posloupnost s manželem a bez manžela. Postavení manžela mezi zákonnými dědici je tímto rozlišením značně posílena. Zákonným dědicem zde ale není spolužijící osoba. S ohledem na současný vývoj společnosti a snižujícím se počtu uzavřených manželství, je tedy možné uvažovat o uvolnění tohoto přístupu. Osoba, který žila se zůstavitelem po určitou dobu ve stejné domácnosti a prakticky tak měla postavení manžela, by měla mít stejné postavení v rámci dědického práva. Oproti české úpravě, která obsahuje jasné označení jednotlivých dědických tříd a v rámci každé z nich poté bližší určení jednotlivých dědiců a jejich dědických podílů, ve francouzské úpravě je rozdělení dědiců do jednotlivých tříd upraveno souhrnně v jednom článku (článek 734 CC), jehož jednotlivé body poté představují rozlišení těchto dědických tříd. Bližší vymezení dědění v jednotlivých třídách a stanovení dědických podílů je poté předmětem úpravy článků následujících. S ohledem na rozdrobenost dané úpravy, lze z důvodu jasnosti a srozumitelnosti doporučit přehlednější systematiku úpravy v CC.

V souhrnu lze říci, že v platných právních úpravách v České republice a ve Francii je možné i přes některé výjimky nalézt mnoho podobností. Výhody české právní úpravy lze dle mého názoru spatřovat především v její přehlednosti a s tím spojené srozumitelnosti, a to i přes obsáhlost dané problematiky. Naopak právní úprava v CC místy působí nepřehledně, tj. pro odborného laika, který by se chtěl „pouze“ informovat o možnostech pořízení, je porozumění úpravy bez právní pomoci spíše složité. Obě platné právní úpravy lze dle mého soudu hodnotit jako dostatečně reflektující potřeby a tendence současné společnosti.

¹⁶² LIBCHABER, Rémy. Des successions en quête d'avenir. *Revue trimestrielle de droit civil*. 2016, s. 736 a 741-742. ISSN 0397-9873.

Závěr

Diplomová práce se zaměřila na představení jednotlivých dědických titulů v České republice a ve Francii. Cílem této práce bylo tyto tituly nejenom představit, ale následně také podrobit srovnání. Jednotlivé dědické tituly byly představeny a rozebrány se zřetelem na omezený rozsah diplomové práce a především s ohledem na celkovou rozsáhlost dané problematiky, která byla navíc porovnávána ve dvou právních úpravách.

Jednotlivé dědické tituly byly představeny v samostatných kapitolách 2 až 4, kde byla nejprve rozebrána úprava v České republice a následně ve Francii. Mojí snahou bylo vždy nastínit úpravu jednotlivých dědických titulů paralelně, tedy rozebrat instituty zmíněné v české právní úpravě a následně ve francouzské. Kapitoly jsou řazeny podle právní síly dědických titulů. Pro pochopení úpravy dědických titulů však bylo nejprve třeba seznámit se s obecnou úpravou dědického práva, a proto byla této problematice věnována první kapitola. Následně zde byly popsány jednotlivé podmínky realizace dědického práva. V podkapitolách věnovaných francouzské právní úpravě byly také zdůrazněny změny zavedené reformami z roku 2001 a 2006. Oproti tomu změny, které přinesla česká rekonstrukce soukromého práva, byly s ohledem na větší obecnou znalost tuzemské právní úpravy zmíněny pouze okrajově.

Druhá kapitola byla věnována dědické smlouvě coby nejsilnějšímu dědickému titulu. Institut dědické smlouvy byl blíže rozebrán v české právní úpravě, neboť ta ji rozdílně od francouzské dovoluje. Naopak v části věnované francouzské právní úpravě byla pozornost věnována především vysvětlení odlišného postoje k dovolení těchto smluv, a to v návaznosti na historický vývoj jejich zákazu. Následně byly představeny příklady zákonem dovolených výjimek. Třetí kapitola byla zaměřena na co do právní síly druhý dědický titul – závět'. S ohledem na větší rozsáhlost české i francouzské právní úpravy závěti byla její úpravě věnována také větší pozornost. Podrobně byly rozebrány pořizovací způsobilost, obsahové a také formální náležitosti vyžadované jednotlivými právními úpravami.

Ve čtvrté kapitole byly představeny zákonné dědické posloupnosti. Jednotlivé dědické třídy byly blíže rozebrány, a to společně s principy, dle kterých jsou jednotliví dědicové do těchto tříd rozdělení. Ve francouzské právní úpravě byla pozornost

zaměřena také na dvojkolejnost zákonné posloupnosti. Podrobně byla rozebrána posloupnost s manželem a bez manžela. V závěrečné kapitole došlo ke zhodnocení platné právní úpravy dědických titulů v České republice v komparaci s úpravou ve Francii. Zhodnoceny byly nejenom odlišnosti, ale i prvky shodné v obou úpravách. Dále byly v této kapitole nastíněny úvahy *de lege ferenda*.

Na závěr bych ráda uvedla své osobní zhodnocení této práce a průběhu jejího vypracování. Práce dle mého názoru splnila požadované cíle, jelikož představila jednotlivé dědické tituly v rámci francouzské právní úpravy v návaznosti na českou právní úpravu. Závěrečná kapitola poté představila jejich zhodnocení a porovnání a přededlala možné změny platné právní úpravy. Ovšem to, co se mi zprvu zdálo jako nepřilíš složitý úkol, se s postupujícím pronikáním do tajů a zákoutí mně do té doby neznámé francouzské právní úpravy, ukazovalo jako stále zapeklitější. Obtíže činil hlavně překlad francouzské právní úpravy, a to především v případě institutů, které česká právní úprava nezná nebo je upravuje značně odlišně. Navíc této problematice, respektive obecně francouzské právní úpravě, není dle mého názoru v České republice přílišná pozornost. Často bylo tedy nutné přeložit rozebírané instituty svépomocí. Věřím, že to však nebylo této práci na škodu, a že se mi i přes jisté těžkosti při vypracování této práce podařilo jednotlivé dědické tituly zachycené českou a francouzskou právní úpravou dostatečně a přehledně představit a případně také otevřít prostor pro další zkoumání některých z uvedených institutů.

Seznam použitých zdrojů

1 Seznam použité literatury

Monografie

DVOŘÁK, Jan, Michaela ZUKLÍNOVÁ, Jiří ŠVESTKA, David ELISCHER, Ondřej FRINTA, Josef SALAČ, Petr ŠUSTEK a Alexandr THÖNDEL. *Občanské právo hmotné*. Díl čtvrtý, Dědické právo. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019. ISBN 978-80-7478-939-7.

BEZOUŠKA, Petr, Karel ELIÁŠ, Bohumil HAVEL, Petr LIŠKA a Daniela ŠUSTROVÁ. *Občanské právo pro každého: pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. 2. dopl. a aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-493-4.

FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720)*. Komentář. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-570-1.

GRIMALDI, Michel. *Droit civil successions*. 6e éd. Paris: Litec, 2001. Juris classeur. ISBN 2-7111-3352-4.

GRIMALDI, Michel. *Droit des successions*. 7e éd. Paris: LexisNexis, 2017. Manuel. ISBN 978-2-7110-0562-8.

HORÁK, Ondřej. *Absolutní majetková práva z historicko-srovnávací perspektivy: vybrané otázky*. Praha: Leges, 2017, s. 97. Student. ISBN 978-80-7502-189-2.

KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Dědické právo podle nového občanského zákoníku: praktická příručka*. Praha: Leges, 2015. Praktik. ISBN 978-80-7502-097-0.

MALAURIE, Philippe. *Les successions, les libéralités*. 4e éd. Paris: Defrénois, 2010. Droit civil. ISBN 978-2-85623-175-3.

NOVOTNÝ, Petr a Monika NOVOTNÁ. *Nový občanský zákoník: dědické právo*. 2., aktualiz. vyd.. Praha: Grada Publishing, 2017. Právo pro každého. ISBN 978-80-271-0432-1.

PLECITY, Vladimír, Josef SALAČ a Jan BAJURA. *Úvod do studia občanského práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. ISBN 978-80-7552-703-5.

SCHELLEOVÁ, Ilona a Karel SCHELLE. *Dědické právo podle nového občanského zákoníku*. Praha: Linde Praha, 2013. ISBN 978-80-7201-931-1.

SVOBODA, Jiří a Ondřej KLIČKA. *Dědické právo v praxi*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-266-3.

ŠEŠINA, Martin, Ladislav MUZIKÁŘ a Petr DOBIÁŠ. *Dědické právo: kompletní pohled na dědění z hlediska hmotněprávního, procesního a mezinárodního: praktická příručka*. Praha: Leges, 2019. Praktik (Leges). ISBN 978-807502-345-2.

ŠVESTKA, Jiří. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-412-8.

Články v odborných časopisech a sbornících

LIBCHABER, Rémy. Des successions en quête d'avenir. *Revue trimestrielle de droit civil*. 2016, 729-750. ISSN 0397-9873.

MALÁ, Lenka. Základní rámec hmotného dědického práva ve Francii. *Ad Notam* [online]. 2014, roč. 20, č. 5, s. 7-11. [cit. 2020-07-14]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/data/news/ad-notam/PDF/2014_5.pdf

PÉGLION-ZIKA, Claire-Marie. Existe-t-il un droit de l'homme a heriter? *Revue trimestrielle de droit civil*. 2018, s. 1-20. ISSN 0397-9873.

PLAŠIL, Filip. Mystický testament v českém právu z komparativního pohledu. *Ad Notam* [online]. 2018, roč. 24, č. 3, s. 3-9. [cit. 2020-07-06]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/data/news/ad-notam/PDF/AD_NOTAM_3_2018_web.pdf

PLAŠIL, Filip. K subjektům dědické smlouvy a zejména jejich pluralitě. *Ad Notam* [online]. 2019, roč. 25, č. 4, s. 8-13. [cit. 2020-06-29]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/data/news/ad-notam/PDF/AD_NOTAM_4_2019_web.pdf

ŠEJDL, Jan. Základní charakteristika dědického práva ve Francii. *Časopis pro právní vědu a praxi*. [Online]. 2012, č. 3, s. 305-311. [cit. 2020-06-15]. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/5871>

TALANDA, Adam. Několikeré příbuzenství v dědickém právu. *Právní rozhledy*. 2019, roč. 27, č. 9, s. 305-311. ISSN 1210-6410.

TALANDA, Adam, Iveta TALANDOVÁ a Filip PLAŠIL. Postavení nepominutelného dědice. *Ad Notam* [online]. 2019, roč. 25, č. 1, s. 27-41. [cit. 2020-07-07]. Dostupné z: https://www.nkcr.cz/data/news/ad-notam/PDF/AD_NOTAM_1_2019_web.pdf

2 Seznam použitých internetových zdrojů

DROIT-CIVIL.COM (informations sur le droit civil), *Définition et branches du droit civil* [Online]. [b.r.] [cit. 2020-03-10]. Dostupné z: <https://www.droit-civil.com/definition-branches-droit-civil/>

EPAILLY, David, Synthèse – Succession: principaux schémas dévolutifs [Online]. 2017, [cit. 2020-04-24]. Dostupné z: http://www.tendancedroit.fr/wp-content/uploads/2017/10/Synthese_-_Successione_principaux_schemas_evolut.pdf

EUROPEAN JUSTICE (Un site web officiel de l'Union européenne). Réseau judiciaire européen (en matière civile et commerciale). *Succession – Informations générales – France* [Online]. Dernière mise à jour: 28/11/2018 [cit. 2020-06-23]. Dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-fr-fr.do?member=1

LEBRANCHU, Marylise (*La garde des sceaux, ministre de la justice*). Circulaire de présentation de la loi relative aux droits du conjoint survivant et des enfants adultérins et modernisant diverses dispositions de droit successoral. *Bulletin Officiel du Ministère de la Justice n° 85 (1er janvier - 31 mars 2002)* [Online]. © Ministère de la justice –

Février 2002 [cit. 2020-03-25]. Dostupné z: <http://www.justice.gouv.fr/bulletin-officiel/dacs85f.htm>

NOTAIRES DE FRANCE (le site officiel des notaires de France), *La donation entre époux (ou donation au dernier vivant)* [Online]. Publié 05. 04. 2019 [cit. 2020-07-02]. Dostupné z: <https://www.notaires.fr/fr/donation-succession/donation/la-donation-entre-%C3%A9poux-ou-donation-au-dernier-vivant>

Ministerstvo spravedlnosti ČR. Nový občanský zákoník, Moderní úprava tradičního a vyzkoušeného [online], 2013-2015 [cit. 2015-08-18]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/obecna-cast/obecne>

NOTAIRES DE FRANCE (le site officiel des notaires de France), *La donation entre époux (ou donation au dernier vivant)* [Online]. Publié 05. 04. 2019 [cit. 2020-07-02]. Dostupné z: <https://www.notaires.fr/fr/donation-succession/donation/la-donation-entre-%C3%A9poux-ou-donation-au-dernier-vivant>

RÉPUBLIQUE FRANÇAISE. MINISTÈRE DE LA JUSTICE. Justice.fr. *Établir un testament* [online]. © Ministère de la Justice - 2020 - Justice.fr, le site officiel d'accès à la Justice, Mis à jour le 14 avril 2020 Direction de l'information légale et administrative (Premier ministre), Ministère chargé de la justice [cit. 2020-06-20]. Dostupné z: <https://www.justice.fr/fiche/etablir-testament>

SERVICE-PUBLIC.FR (Le site officiel de l'administration française), *Pacte civil de solidarité (Pacs)* [Online]. [b.r.] / [2020] [cit. 2020-04-22]. Dostupné z: <https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/N144>

3 Seznam použitých právních předpisů a judikatury

Listina základních práv a svobod, ústavní zákon č. 2/1993 Sb., podle usnesení předsednictva ČNR.

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb, občanskému zákoníku. Praha: Ministerstvo spravedlnosti České republiky

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch, česky Všeobecný zákoník občanský, německy zkratka ABGB.

Code civil, plným názvem francouzsky *Code civil des Français*, česky Občanský zákoník Francouzů, zkratka CC.

Code de procédure civile, česky Občanský soudní řád.

Constitution de la République française, česky Ústava Francouzské republiky.

Convention portant Loi uniforme sur la forme d'un testament international (Washington, D.C., 26 octobre 1973)

Loi n° 2001-1135 du 3 décembre 2001 relative aux droits du conjoint survivant et des enfants adultérins et modernisant diverses dispositions de droit successoral.

Loi n° 2006-728 du 23 juin 2006 portant réforme des successions et des libéralités.

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 1. února 2000, číslo stížnosti 34406/97, *Mazurek proti Francie*. Dostupný z: http://eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/WebSearch/C4E4DBCF28C0FC9AC1258177004CD4A1?openDocument&Highlight=0,

Abstrakt: Dědické tituly – právní úprava v České republice a ve Francii

Předmětem této práce jsou dědické tituly v české a francouzské právní úpravě. Práce v rámci pěti kapitol provádí analýzu platné právní úpravy jednotlivých dědických titulů v České republice a ve Francii. Tyto tituly, které představují právní důvody dědění, jsou rozebrány v samostatných kapitolách. V rámci těchto je poté pro přehlednost nejprve uvedena česká právní úprava a na ní navazuje úprava francouzská. Pro porozumění úpravy dědických titulů je první kapitola věnována stručnému úvodu do dědického práva. V návaznosti na to jsou představeny jednotlivé předpoklady dědění jakožto podmínky realizace dědického práva. Druhá kapitola je věnována dědické smlouvě. Představuje její právní úprava v České republice. Vedle obecných ustanovení blíže rozebírá také specifickou úprava dědické smlouvy mezi manželi. V návaznosti na českou právní úpravu je představena úprava francouzská, jejíž postoj je uveden v historickém kontextu. Třetí kapitola je zaměřena na představení úpravy závěti. Podrobně jsou rozebrány jednotlivé požadavky, které zákon klade na její pořízení. Dále jsou uvedeny jednotlivé formy závěti a způsoby jejího zrušení. V rámci této kapitoly je také rozebrána úprava nepominutelných dědiců. Čtvrtá kapitola je zaměřena na představení úpravy zákonné dědické posloupnosti. Jedná se o dědické nástupnictví, kdy je právním důvodem dědění zákon. Tato úprava představuje možnost zajištění dědění v případě, že zůstavitel neprojevil svoji vůli nebo se tato vůle týká pouze části pozůstalosti. Shodně s českou právní úpravou jsou jednotlivý zákonní dědicové podle blízkosti k zůstaviteli rozděleni do jednotlivých dědických tříd. Ve Francii se nicméně rozlišuje zákonná posloupnost s manželem a bez manžela. V závěrečné kapitole je zhodnocena platná právní úprava v České republice a ve Francii. Ke zhodnocení je využita metoda komparace, díky které lépe vyvstanou shodné nebo naopak odlišné prvky jednotlivých úprav. Na zhodnocení je poté navázáno formulací úvah *de lege ferenda*.

Klíčová slova: dědický titul, dědická smlouva, závěť, zákonná dědická posloupnost

Abstract: Hereditary Titles – Legal Regulation in the Czech Republic and in France

Aim of this thesis is to present legal regulation of hereditary titles in the Czech Republic and in France. Within five chapters, the thesis provides analysis of the current legal framework of the particular hereditary titles in the Czech and French jurisdiction. Each hereditary title, which is a legal reason for inheritance, is presented in a separate chapter. Each chapter is then - for clarity reasons - further divided into subsections: firstly stating the Czech legal framework, followed by the French one. For easier understanding of the topic, the first chapter is dedicated to introduction into inheritance law and is followed by presenting the particular requirements of inheritance, which are conditions for realization of inheritance law. Second chapter talks about the inheritance contract and shows its legal regulation in the Czech Republic. Besides the general provisions, it also discusses the specific regulation of inheritance contract concluded between spouses. In connection to that, the French regulation of inheritance contract is displayed, whose state is set into the historical context. Third chapter is focused on introducing into the problematic of testament, legal requirements for its obtaining as well as legal forms of testament and possibilities of its cancellation. Within this chapter, also the regulation of forced heirs is discussed. Fourth chapter is then focusing on presenting the legal frame of statutory succession of heirs – i.e. when statute is the reason for inheritance. This regulation comes into effect when the decedent did not show his will. In both jurisdictions, the heirs are divided into classes based on how close relation they have to the decedent. In comparison to regulations of Czech Republic, France distinguishes between statutory succession with or without a spouse. The final chapter is then dedicated to evaluation of the legal frameworks in both mentioned jurisdictions. For evaluation, the method of comparison was used. This enables to easily point out the identical as well as different aspects of the particular provisions – and is finally followed by the presentation of *de lege ferenda* considerations.

Key words: hereditary titles, inheritance contract, testament, statutory succession